(Eelnõu)

TARTU VALLA ARENGUKAVA

2022-2030

Redaktsioon 2026

Sisukord

Tartu valla tulevikuvisioon aastaks 2030 ... 3
Arengukava elluviimine ja eesmärkide täituvuse jälgimine ... 5
Strateegiline arengusuund **NUTIKAS TARTU VALD** ... 6
A KOOSÕPPIV HARIDUSSÜSTEEM ... 6
B NUTIKA ETTEVÕTLUSE KODU ... 12
Strateegiline arengusuund **TERVE TARTU VALD** ... 16
A TERVE TARTU VALD ... 16
B HOOLIV TARTU VALD ... 19
C TURVALINE TARTU VALD ... 22
Strateegiline arengusuund **ROHELINE TARTU VALD** ... 25
A PUHAS TARTU VALD ... 25
B KLIIMANEUTRAALNE TARTU VALD ... 28
Strateegiline arengusuund **TARGALT PLANEERITUD TARTU VALD** ... 30
A LIGIPÄÄSETAV TARTU VALD ... 30
B TARGALT PLANEERITUD TEHNOVÕRGUD ... 33
C KVALITEETNE ELURUUM ... 36
Strateegiline arengusuund PÕNEV TARTU VALD ... 37
Strateegiline arengusuund **KAASAV TARTU VALD** ... 41
Piirissaar ... 43

Lisad:

Lisa 1. Tartu valla üldiseloomustus, probleemide ja võimaluste analüüs tegevusvaldkondade lõikes

Lisa 2 Tartu valla eelarvestrateegia

Tartu valla tulevikuvisioon aastaks 2030

TARTU VALD ON NUTIKAS, TERVE, ROHELINE, PÕNEV JA TARGALT PLANEERITUD EDUKAS OMAVALITSUS

Tartu vallast on kujunenud arendava elu- ja ettevõtluskeskkonnaga Tartumaa ja kogu Lõuna-Eesti nutika ja rohelise elu kasvukeskus, millel on kiired ühendused nii ülikoolilinna Tartuga kui maailmalinn Tallinnaga. Tartu valla heaolu aluseks on tervislike eluviisidega, targad, ettevõtlikud ja loovad inimesed, kokkuhoidvad kogukonnad ning teadmismahukas ja keskkonnasäästlik majandus.

***Nutikas** Tartu vallas elavad uudishimulikud ja teadmishimulised inimesed ning loodud on keskkond teadmiste ja oskuste elukestvaks arendamiseks. Tartu valla haridusasutused õpetavad ja õpivad ise, tehes omavahel efektiivselt koostööd nutika Tartu valla eesmärkide saavutamiseks. Kogu avalik ruum on targalt disainitud, luues uusi atraktiivseid keskkondi õppimiseks ja arenemiseks igas eas ja erinevate võimetega inimestele. Koostöös Tartu linna ja piirkonna kõrgkoolidega innustab siinne keskkond uurima ja katsetama uusi nutikaid ja maailmaparandavaid tooteid ja teenuseid. Siinsed inimesed ja ettevõtted on oma identiteedi tugevalt sidunud Tartu vallaga ning edendavad edukalt tarka ja keskkonnahoidlikku majandust kogu maailmas.*

***Terve** Tartu valla jaoks on iga inimene kallisvara. Iga lapse sünd on vallas rõõmus ja oodatud sündmus. Tartu valla elanikud tunnetavad pere, kogukonna ja omavalitsuse tuge kogu oma elukaare jooksul. Tugevad ja aktiivsed kogukonnad on oma liikmete suhtes tähelepanelikud ning toetavad igaühe toimetulemist. Tartu valla elanik on aktiivne ja tervislikke eluviise hindav pikaealine kogukonnaliige, kes soovib ja suudab panustada isiklikku arengusse elu lõpuni.*

Tartu valla elanikud teevad teadlikke positiivset tervisekäitumist soodustavaid otsuseid, liiguvad eelistatult jala või jalgrattaga, toituvad tervislikult ning ei kuritarvita alkoholi ega narkootilisi aineid. Igal pool Tartu vallas on kättesaadav liikumisharjumusi soodustav taristu. Igal Tartu valla elanikul on võimalik ennast teostada turvalises, tervist toetavas, mitmekesises ja puhtas keskkonnas. Tartu vallas on keskkonnast ja elanikest tulenevad terviseriskid minimaalsed.

***Rohelise** Tartu valla elanikud ja ettevõtted on vastutustundlikud keskkonna kasutajad. Iga Tartu vallas viibija hoolitseb oma tegevuse võimalikult väikese keskkonnamõju eest. Elanike poolt hoitud loodusväärtused on kujundanud Tartu vallast ihaldusväärse elupaiga.*

Tartu vald liigub edukalt kliimaneutraalsuse poole, rakendades erinevaid meetmeid enda jalajälje vähendamiseks. Tartu vald on edukalt kasutusele võtnud looduspõhiseid lahendusi nii taristu kui ka hoonete kliimamuutustega kohanemisel. Elanikud eelistavad autosõidule liiklemist keskkonda vähem koormavatel viisidel - jala, jalgratta või ühistranspordiga.

Lisaks inimestele tunnevad Tartu valla territooriumil ennast hästi kõik siinelavad kohalikud elusliigid. Liigirikka ökosüsteemi osaks on ka rohevõrgustikku toetav valla asumite linnaloodus: pargid, haljasalad, alleed ja ka eraaiad. Rohevõrgustik moodustab ka olulise maastikuelemendi, mis pakub varju inimtekkeliste mõjude: müra, tolm, lõhnad, kui ka ekstreemsete ilmastikunähtuste: tuul, sademed, päike, korral.

Tartu valla põllumajandusmaastik on heas seisundis, põllumajandus on vastutustundlik, toidujulgeolek on tagatud liigirikkust kahjustamata.

Tartu vald rakendab tervikuna ringmajanduse põhimõtteid. Tarbimine, sealhulgas toidu kasutamine on teadlik ning jäätmeteke on viidud miinimumini. Tekkinud jäägid kogutakse liigiti, mis võimaldab

suurema osa seni jäätmetena käsitletud materjalist võtta taaskasutusse. Tartu valla ettevõtted on vastutustundlikud ja on oma tooted ja tootmisprotsessid arendanud selliseks, et toote eluiga oleks pikk ning materjalid ümbertöödeldavad või taaskasutatavad.

***Targalt planeeritud** Tartu valla ruumiplaneering on sõbralik ja funktsionaalne. Tartu vallast pääseb kiiresti ja mugavalt igale poole maailmas. Vallas on kiired transpordiühendused regioonikeskuse Tartu suunal ning pealinna Tallinna suunal. Teedevõrgustik vallas võimaldab kiiret ja mugavat liikumist kodude, töökohtade, teenuste ja avaliku ruumi objektide vahel. Inimesed väärtustavad liikumist rohelises, hästi disainitud tänavaruumis või külakeskkonnas. Universaalse disaini põhimõtete järgimine tagab juurdepääsu kõigile ja kõikidele sihtkohtadele. Parkimise ja liikluskiiruse vähendamine tiheasustusalade tänavatel ning jalgsi ja jalgrattaga liikumise soosimine muudab õuealad atraktiivsemaks ja õhu puhtamaks. Majapidamised on varustatud personaalsete sõidukite laadimisjaamadega ning kasutusel on taastuvenergiat kasutavad sõidukid. Valla ruumiplaneering on väikese keskkonnamõjuga, kasutajasõbralik, kohanev, esteetiline ja funktsionaalne. Tartu vallas tunnevad ennast mugavalt nii elanikud kui valla külalised. Tartu valla avalik ruum on inimmõõtmeline.*

***Põneva** Tartu valla elanikud ja külalised eelistavad puhkuste, aga ka argipäevade vabasid hetki veeta Tartu valla aktiivses, meelerahu ja energiat andvas puhtas ja sõbralikus keskkonnas. Eesti Rahva Muuseum, Jääaja keskus, Elistvere loomapark, Laeva soo matkarada ja Piirissaar, aga ka Vudila Mängumaa, Lähte spordikeskus, Tabivere Muuseum, Saadjärv ja Emajõgi ning paljud teised avastamist ootavad paigad Tartu vallas moodustavad igaühele kättesaadava, toredaid ja aktiivseid tegevusi, uusi teadmisi ning põnevaid seiklusi pakkuva võrgustiku. Mitmekesiseid võimalusi pakkuvates külakeskustes viivad aktiivsed kogukonnad läbi laialdaselt huvi äratavaid uuenduslikke üritusi. Piirkondlikes keskustes on kultuurimajad, raamatukogud, haridusasutusi siduvad kultuurikeskused, mis igapäevase kohalike inimeste huvihariduse edendajatena toetavad ka piirkonna laiemat kultuurilist haritust. Endale sobiva keskkonna leiavad Tartu vallas nii isiklikud ja kogukonnasündmused, masse kohale meelitavad spordi- ja kultuurisündmused, teatrietendused kui ka tippteaduse ja kitsalt erialase tegevuse konverentsid.*

***Kaasav** Tartu vald on uhke oma inimeste üle. Tartu vald on meie inimeste kodu, elu- ja tegevusväli, mille kujundamisse ja paremaks muutmisse soovib igaüks ise panustada. Koostöös sündinud ja kasvanud elukeskkond väärtustab selle rajajat ning suurendab kogukondlikku vastutustunnet. Vallaelanikud ning valla juhid ja ametnikud usaldavad teineteist ning teevad asjalikku koostööd. Valla elanikud ja siinsed ettevõtted on uhked oma kodukoha üle ja kannavad siinseid väärtusi nii kodus kui väljaspool valda. Vallaelanikke toetavad nende püüdlustes ja muredes igapäevaselt vallavalitsuse töötajad, kes tunnevad end väärtustatuna ning teevad oma tööd suure vastutustundega. Tartu vald on äratuntav, silmapaistev ja oma erilise meeldejääva looga omavalitsus. Seda lugu loovad ja kannavad endaga nii ajas kui ruumis edasi siinsed inimesed, ettevõtted ja organisatsioonid. Inimesed on uhked oma Tartu valla üle.*

Arengukava elluviimine ja eesmärkide täituvuse jälgimine

Arengukavas seatud eesmärgid ja tegevused on aluseks Tartu vallavalitsuse tööplaanide seadmisel. Arengukava on aluseks ka valla eelarvestrateegia ja eelarve koostamisel. Eelarvestrateegia koostamisel valitakse arengukavast meetmed ja tegevused, mida perioodi tööplaani võtta ning planeeritakse vajalik eelarve tegevuse elluviimiseks.

Arengukava eesmärkide saavutamist jälgitakse strateegilistele eesmärkidele seatud mõõdikute alusel. Valla majandusaasta aruande koostamisel fikseeritakse mõõdikute hetkeseis ning hinnatakse eesmärkide saavutamise progressi. Saadav info on muu hulgas majandusaasta aruande sisendiks. Käesoleva arengukava mõõdikute kirjeldamisel on üldjuhul kasutatud andmeid eelmise aasta kohta või eelmise aasta lõpu seisuga, kui eraldi ei ole kirjeldatud teisiti. Mõõdikute kirjeldamisel on kasutatud värvikoodi:
Roheline – näitajad vastavad sihttasemele või muutuvad võrreldes eelmise perioodiga sihttaseme suunas.
Kollane – näitajad ei ole võrreldes eelmise perioodiga oluliselt muutunud.
Punane – näitajad muutuvad sihttasemele vastupidises suunas.

Arengukava uuendamine toimub igal aastal paralleelselt eelarvestrateegia koostamise protsessiga. Eelarvestrateegia koostamise jooksul vaadatakse üle eesmärgid ja tegevused ning tehakse väiksemad vajalikud muudatused. Mahukam arengukava eesmärkide ja tegevuste uuendamine ja ajakohastamine toimub hiljemalt aastal 2029, kuid võib toimuda vastavalt vajadusele ka varem.

Arengukava vaadatakse üle ja kinnitatakse Tartu vallavolikogu poolt. Tartu vallavolikogu poolt kehtestatud arengukava ja eelarvestrateegia tehakse kättesaadavaks Tartu valla kodulehel.

Arengukava ja eelarvestrateegia menetlemise protsessist teavitatakse valla infokanalite kaudu. Arengukava menetlemisel kasutatakse erinevaid kodanike, ettevõtjate ja kogukondade kaasamise lahendusi. Vastavalt vajadusele korraldatakse avalikke arutelusid.

Täpsemad jäätmehoolduse eesmärgid ja tegevussuunad on kajastatud valla jäätmekavas.

Täpsemad energiamajanduse, kliimaneutraalsuse saavutamise ning kliimamuutustega kohanemise eesmärgid, meetmed ja tegevused on kajastatud Tartu valla energia- ja kliimakavas ning Tartu maakonna energia- ja kliimakavas.

Täpsemad ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise eesmärgid ja tegevuskava esitatakse Tartu valla Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavas.

Täpsemad kaugküttesüsteemi arendamise eesmärgid ja tegevuskava esitatakse Tartu valla kaugküttepiirkondade soojusmajanduse arengukavades.

Täpsemad sademevee käitlemisega seotud eesmärgid ja tegevuskava on esitatud Tartu valla sademevee majandamise kavas 2026-2037

Täpsemad liikuvuse eesmärgid ja tegevuskava on esitatud Tartu valla liikuvuse tegevuskavas 2030.

Strateegiline arengusuund NUTIKAS TARTU VALD

A KOOSÕPPIV HARIDUSSÜSTEEM

Tartu vald on suunanäitaja haridusega seotud taristu ning õppemeetodite arendamisel. Tartu valla haridussüsteem on kaasaegne, sidudes elukestvat õpet soodustavaks keskkonnaks nii haridusasutused, kultuuri- ja spordiasutused kui kogu avaliku ruumi. Lasteaiad on mängulisi ja aktiivseid õppimisvõimalusi pakkuvad koguperekeskused, kus uusi teadmisi ja oskusi saavad omandada ka lapsevanemad. Kättesaadavas kauguses paiknevatest valla koolidest koos kultuuri- ja sporditaristuga on kujunenud atraktiivsed kogukonna- ja hariduskeskused, kus õhtuti, nädalavahetustel ja koolivaheaegadel on võimalik läbi viia huviringe ja koolitusi ka täiskasvanutele. Funktsionaalse, kohandatava, turvalise ja arendava õpikeskkonnaga haridusasutustes on kaasaegsed innovatiivsed õppevahendid, võimaldades kasutusele võtta erinevaid õppemeetodeid. Igas haridusasutuses on targad ja õppimishuvilised õpetajad, juhendajad, treenerid ja muu personal, kes on motiveeritud olema parimad partnerid lapse ja noore haridusteel ja väärikad osalised Tartu valla arengueesmärkide täitmisel. Kogu avalik ruum on kujundatud selliselt, et see pakub erinevaid võimalusi uute teadmiste ja kogemuste omandamiseks, tutvusteks, kohtumisteks ja kogemuste vahetamiseks.

EESMÄRGID:

1. **Tartu vallas on iga õppija aktiivne, uudishimulik ja edukas enda positiivsete väärtuste arendamisel.**
   Tartu valla haridussüsteem võimaldab õppijal omandada edasise haridustee ja karjääri arendamiseks vajalikud üldoskused ning oma võimete, soovide ja eesmärkide kohased tippteadmised.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
8. klassi õpilaste subjektiivne rahulolu: kooliga pigem rahul või täiesti rahul olevate õpilaste osakaal (HTM rahuloluküsitluste andmetel)			11,6% (Eesti keskmine 20,2%)	16,3 (Eesti keskmine 20,2	14,4 (Eesti keskmine 21,8)	Võrdne või parem kui Eesti keskmine
Peale põhikooli lõpetamist haridusteed jätkavate õpilaste osakaal	96 %	98	95,7% (Eesti keskmine 96,4%)	94,5% (Eesti keskmine 94,3%)	97,7% (Eesti keskmine 95,2%)	Parem või võrdne kui Eesti keskmine
Kvalifikatsiooninõuetele vastava haridusega üldhariduse õpetajate osakaal	86 %	85%	77,6% (Eesti keskmine 78,2)	2024.a kohta andmed puuduvad	78,5% (Eesti keskmine 74,1)	Parem või võrdne kui Eesti keskmine

2. **Tartu vallas on iga õppijat toetav ja innustav, tulevikku vaatav õpikeskkond**
Nii lastel kui täiskasvanud õppijatel on kõigis Tartu valla piirkondades tagatud kodulähedane, turvaline ja nüüdisaegne avatud enesearendamise keskkond lasteaia, kooli, kultuurimaja, raamatukogu ja kogu avaliku ruumi näol.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Õppijate subjektiivne rahulolu õpikeskkonnaga (Haridusministeeriumi riikliku rahulolu küsitluste tulemuste alusel)	Tartu valla koolide keskmine 3,4 (Eesti keskmine 3,57)	Tartu valla koolide keskmine 3,22 (Eesti keskmine 3,4)	Tartu valla koolide keskmine 2,88 (Eesti keskmine 3)	2024. a. kohta andmed puuduvad	2025. a. kohta andmed puuduvad	Tartu valla koolide keskmine 4,0
Alusharidust andvate õppeasutuste arv	6	6	6	7	7	7
Põhiharidust andvate õppeasutuste arv	5	5	5	6	6	6
Keskharidust andvate õppeasutuste arv	1	1	1	1	1	2

3. **Tartu valla noored on aktiivsed ühiskonnaelus osalejad.**
Noored on iseseisvad, algatusvõimelised ja ettevõtlikud vallakodanikud, kes osalevad aktiivselt ennast, kogu ühiskonda ja elukeskkonda puudutavate otsuste tegemises.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tartu valla huvikoolides õppivate laste ja noorte arv	688	677	671	674	678	800
Noortekeskuste arv Tartu vallas	4	4	4	4	4	6

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Motiveeritud koosõppiv õpetaja

Tartu valla lasteaedade, koolide, huvikoolide õpetajad, tugispetsialistid, juhendajad, treenerid ja muu personal on professionaalsed ja pühendunud partnerid õppija haridusteel, kes koos õpetamisega õpivad pidevalt ka ise. Õpetajatel on soovi, aega ja võimalusi enesetäiendamiseks, et efektiivselt kasutada nüüdisaegseid õppemeetodeid ning rakendada muutunud õpikäsitlust. Haridustöötajate arengut ja järelkasvu toetatakse mitmekülgselt. Haridustöötajad on kogu valla haridusasutuste koostöövõrgustike aktiivsed osalised. Haridustöötajate töökeskkond on motiveeriv tagades turvalisuse, professionaalse arengu ja eneseteostuse võimalused.

Olulisemad tegevussuunad:

- Motivatsiooniprogrammide arendamine selleks, et Tartu valla haridusasutustes töötaksid parimad pedagoogid, tugispetsialistid, juhendajad ja treenerid.
- Haridustöötajate konkurentsivõimelise palgataseme hoidmine.
- Õpetajate täiendkoolituste ja enesearengu programmide, omavahelise koostöö ja teadmiste vahetuse, edukate lahenduste jagamise võimaluste arendamine parimate teadmiste ja oskuste levimiseks õpetajate kaudu.
- Koostöö arendamine valla haridusasutuste vahel, õpetajate rotatsiooni ja jagamise arendamine.
- Uute haridustöötajate, sealhulgas tugispetsialistide ja õpetajate värbamine, et tagada õpilaste arvu kasvust tulenev vajadus.
- Kõrgkoolidega koostöö arendamine ja toetamine näiteks haridusteenuse disainimisel, tudengitele praktikavõimaluste pakkumisel Tartu valla haridusasutustes.
- Haridustöötajate initsiatiivi toetamine uute õppemeetodite ja õppevormide kasutamisel, haridusteenuse, sh õppekorralduse disainimisel.
- Õpetajate panuse märkamise ja tunnustamise korra rakendamine, tunnustamisürituse korraldamine.
- Koostöö arendamine maakondlikul ja riiklikul tasemel ning osalemine programmides ja projektides, mis tutvustavad ja populariseerivad õpetajaametit (näiteks „Noored Kooli“ programm).
- Haridusasutuste ruumide rekonstrueerimine olemasolevates rekonstrueerimata hoonetes ja uute ehitamine.
- Hea hariduse fondi arendamine haridusprojektide elluviimiseks.

2. Tipptasemel haridusasutuste juhtimine

Tartu valla haridusasutuste juhid on heade juhtimisoskustega uuendusmeelsed liidrid, kes loovad iga õppija ja õpetaja arengut toetava, positiivse keskkonna. Õppeasutuste organisatsioonikultuur on avatud, arendav ja arvestav. Haridusasutuste juhid on koostööaltid ning osalevad efektiivselt haridusasutuste, teiste haridust toetavate organisatsioonide ning kogukonna koostööstruktuuride loomisel. Haridusasutused jagavad edulugusid. Haridusasutuste juhid on Tartu valla väärtusi kandvad esindusisikud.

Olulisemad tegevussuunad

- Haridusjuhtide ja juhtimismeeskondade arengu- ja koolitusprogrammid.
- Loodavale Raadi hariduskeskusele võimeka juhtimismeeskonna värbamine.
- Haridusjuhtide motiveerimine, sh konkurentsivõimelise palgataseme hoidmine.
- Valla, maakonna ja riigi haridusasutuste vaheline koostöö toetamine.
- Lapsevanemate ning kogukonna kaasamine õppetöösse näiteks läbi kogukonnaliikmest või lapsevanemast külalislektorite, huviringi juhendajate või läbi ühisürituste.
- Haridusasutuse ruumide ja välialade kasutamise võimaldamine koguperekeskusena näiteks huvihariduse andmiseks, pereürituste korraldamiseks.
- Haridusasutuse ja lapsevanema vahelise suhtluse ja koostöö arendamine, kogukondliku panustamise süsteemi arendamine.

3. Inspireeriv õpikeskkond

Tartu vallas on kvaliteetne kodulähedane alusharidus ja põhiharidus kättesaadav kõikides valla piirkondades. Haridussüsteem on võimeline reageerima nõudluse muutumisele ning keskkonnamuutustele operatiivselt ja paindlikult. Tartu valla haridussüsteemi ülesandeks on olla alusepanija iga õppija elukestvale õppele, toetades põhikoolijärgset edasiõppimist Lähte Ühisgümnaasiumis või keskharidust andvas õppeasutuses või kutseõppeasutuses väljaspool Tartu valda. Tartu valla õppehooned ja õpperuumid on funktsionaalsed, turvalised, mugavad ja võimaldavad kasutusele võtta erinevaid õppemeetodeid. Kasutusel on kaasaegsed muutuvat õpikäsitlust toetavad õppevahendid, laialdaselt on kasutusel IKT lahendused. Õppeasutused on aktiivsed uute õppimise ja õpetamise mudelite disainimisel ja rakendamisel. Rakendatakse õuesõpet, arendades muuhulgas ruumiteadlikkust ning keskkonnateadlikkust, efektiivselt on integreeritud formaalne ja mitteformaalne õpe. Haridusasutustes on mitmekülgsed võimalused sportimiseks ja muuks aktiivseks kehaliseks tegevuseks. Koolidest on kujunenud valdkondlikud kompetentsikeskused. Tartu valla haridusasutused käivad ajaga kaasas ja arendavad operatiivselt uusi ja tulevikku suunatud oskusi.

Olulisemad tegevussuunad:

- Hariduse ja haridusvõrgu pidev monitoorimine, uuringute, analüüside ja valdkondlike arengukavade koostamine.
- Haridusvõrgu terviklik teadmistepõhine planeerimine ja arendamine.
- Kõikide Tartu valla haridusasutuste hoonete rekonstrueerimine energiasäästlikuks ja uuenduslikuks õpikeskkonnaks, kus ruumid on lahendatud võimalikult multifunktsionaalsetena ning ristkasutust võimaldatavatena.
- Muutuvat õpikäsitlust toetava alus- ja põhiharidust pakkuva hariduskeskuse arendamine Raadi piirkonda.
- Lapsehoiusüsteemi väljaarendamine, sealhulgas koostöös erasektoriga lapsehoiuteenuseid pakkuvate ettevõtete toetamine.
- Õppevahendite, tehnoloogiate, tarkvaraliste lahenduste ajakohastamine kõikides haridusasutustes.
- Õuesõppelahenduste ja muude koolivälise õppelahenduste (sh noortekeskustes, muuseumides, Jääaja keskuses, Elistvere loomapargis jms) arendamine.
- Spordi, meedia, tehnoloogia ja looduse õppesuundade arendamine Lähte Ühisgümnaasiumis.
- Valdkondliku kompetentsikeskuse kujundamiseks kohalikku eripära arvestavate uute ja tulevikku suunatud õppesuundade väljatöötamine ja arendamine Tartu valla haridusasutustes.
- Rohemajandusele, kliima- ja keskkonnateadlikkusele „nügivate“ lahenduste arendamine (nt jäätmete eraldikogumise lahendused avalikus ruumis, haljastuse rajamiseks või keskkonna koristamiseks korraldatavad kogukonnatalgud jms).
- Muutuva õpikäsitluse lahenduste rakendamine kõikides Tartu valla õppeasutustes. Uute õppimise ja õpetamise mudelite väljatöötamine ja rakendamine.
- Kogu vallas kiire interneti kättesaadavuse tagamisele kaasaaitamine, sealhulgas käimasolevate riiklike sidetaristu laiendamise meetmete info edastamine valla meediakanalite kaudu.
- Kiusamise ennetamine haridusasutustes.
- Keskhariduse omandamise võimaluste arendamine Raadi piirkonnas riigigümnaasiumi loomisele kaasaaitamise kaudu.

4. Individuaalne õpilane

Tartu vallas on loodud sobivad õppimisvõimalused igale õppijale alusharidusest kuni põhihariduseni. Õpilasi motiveeritakse iseseisvalt otsustama, kuid igale õppijale on tagatud professionaalne tugi valikute tegemisel ja isikliku haridustee kujundamisel. Vajalik tugi on tagatud igale Tartu valla haridusliku erivajadusega, sealhulgas andekale lapsele ja noorele. Tartu valla haridusasutustes töötavad motiveeritud ja asjatundlikud tugispetsialistid. Toimib perede, kogukonna ja õppeasutuse vaheline koostöö õpilasele sobivaima õpitee kujundamisel.

Olulisemad tegevussuunad:

- Haridusasutuste koostöö arendamine vanemate ja kogukonnaga.
- Edukate kooliõpilaste tunnustamine vallavanema vastuvõtul, medaliga koolilõpetajate premeerimine.
- Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevõimaluste arendamine õppeasutustes.
- Haridusasutuste ruumide ja tehnilise suutlikkuse arendamine hariduslike erivajadustega õpilaste toetamiseks.
- Kompetentsi arendamine hariduslike erivajaduste teemal, tugispetsialistide võrgustiku arendamine ning täiendkoolitused.
- Õpilase vaimset tervist arendavate lahenduste väljatöötamine ja rakendamine, ennetustöö ja professionaalse juhtumilahenduse korraldamine.
- Programmid iga õpialase eriande toetamiseks ja eduelamuse võimaldamiseks.
- Iga õpilase oskuste arendamiseks sobivate kutseõppe ja huvihariduse lahenduste (ekskursioonid, töötoad, karjääriplaneerimise koolitused jms) sidumine õppetöösse.
- Informatsiooni kogumine ja levitamine täiskasvanutele sobivate huviharidusvõimaluste, täiendkoolituste ja ümberõppe võimaluste kohta Tartu vallas ja lähipiirkonnas.
- Erinevates valdkondades ning erineva raskusastmega kõigile ligipääsetavate virtuaalsete ja maastikul füüsiliselt paiknevate õpperadade väljaarendamine.

5. Tulemuslik noorsootöö

Tartu valla noored on aktiivsed, asjalikud ja väärtustatud ühiskonnaliikmed, keda kaasatakse ja kes võtavad osa ühiskonnaelu ja keskkonna kujundamisest. Vallas tegutseb aktiivne noortevolikogu. Noorte huvidele ja vajadustele vastavad noorsootööteenused on kättesaadavad igal pool Tartu vallas. Noorsootöö edendab noorte sotsiaalseid oskusi ja mitteformaalseid teadmisi, aidates täiendada koolis omandatud teadmisi.

Tartu vallas on olemas noorsootööteenuste pakkumiseks tänapäevased, noorte vajadustele vastavate ruumide ja vahenditega varustatud noortekeskused valla piirkonnakeskustes Raadi alevis, Kõrveküla alevikus, Lähte alevikus, Tabivere alevikus, Äksi alevikus, Laeva külas ja Maarja-Magdaleena külas ning mobiilsed noorsootööteenuse pakkumise võimalused mujal vallas. Noortekeskused on avatud kõikidele valla noortele, pakkudes turvalist ja arendavat ruumi ning vähendades sellega noorte riskikäitumist. Tartu valla igas noortekeskuses töötavad professionaalsed ja väärtustatud spetsialistid. Noortekeskused on liitunud MTÜga Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.

Olulisemad tegevussuunad

- Noorte jaoks atraktiivsete kaasamislahenduste arendamine ning noorte kaasamine otsustusprotsessidesse.
- Lastevanemate ja kogukonna kaasamine (ühisüritused, lapsevanemate ja kogukonnaliikmete kaasamine ringide juhendajatena jms).

- Noorsootööteenuse disainimine ning uuenduste rakendamine.
- Tartu valla noortekeskuste omavahelise koostöö arendamine ning koostöö arendamine teiste omavalitsuste noortekeskustega.
- Noortekeskuste taristu ja vahendite parendamine.
- Noortekeskuse väljaehitamine Raadi ja Kõrveküla piirkonnas ning mobiilse noorsootööteenuse väljaarendamine noortekeskuseta piirkondade teenindamiseks.
- Noorsootööd teostava personali arendamine.
- Noorte märkamine ja kaasamine noorsootööteenusele.
- Noortevolikogu funktsioonide ja väljundite edendamine.
- Noorsoovaldkonna töötajate tunnustamine, konkurentsivõimelise töötasu tagamine ning erialase täiendõppe võimaldamine.
- Noortele ja nende vanematele info jagamine vaimse tervise ja narkootikumidega seotud teemade kohta.
- Riskirühma kuuluvate noorte, sealhulgas NEET olukorras noorte (noored kes ei õpi, ei tööta ega osale ühelgi koolitusel) toetamine

B NUTIKA ETTEVÕTLUSE KODU

Tartu vald on innovaatilise, kestliku ja keskkonnasäästliku ettevõtluse sõlmpunkt Tartumaal. Tartu linna ja selle lähialade näol on välja kujunenud Lõuna-Eesti teadus, äri ja majanduskeskus. Tartu linnapiirkonna edu tugineb ülikoolide teadmussiirdele ning teadmismahukale nutikale majandusele. Tartu vald on oma asukoha tõttu Tartust lähtuvatel transpordikoridoridel (Tallinn-Tartu-Luhamaa maantee, Jõhvi-Tartu-Valga maantee, Tartu-Jõgeva-Aravete maantee, Tallinn-Tartu raudtee, Emajõgi) ettevõtluse sõlmpunktiks, kust on kiire ja mugav pääs nii Tartusse ja selle lähialadele kui ka Tallinnasse ja Ida-Virumaa tööstuspiirkonda. Tartu vald on atraktiivne ja tunnustatud keskkond ettevõtetele, kes tegelevad innovatsiooni, digipöördesse, rohepöördesse ja sotsiaalsesse ettevõtlusse panustamisega. Ettevõtted on vastutustundlikud nii oma töötajate kui tegutsemise keskkonna suhtes. Linnalähedus, kuid maaline keskkond meelitavad Tartu valda tööle ja elama oma valdkonna edukaid. Raadi-Kõrveküla piirkond on kujunenud aktiivseks kvaliteetse linnaruumiga ärikeskuseks, mida tuntakse siin tegutsevate ringmajanduse ja teaduspõhiste ettevõtete poolest. Mitmel pool vallas tegutsevad ettevõtlusalad üle maailma tuntud tootmisettevõtetega ning üle kogu valla on tegutsemas innovaatilisi, kogukonna poolt armastatud ettevõtteid, kus tööjõumahukad mudelid on asendunud nutikate, loodushoidlike ja ressursisäästlike lahendustega. Maapiirkondades tegutsevad toidujulgeolekut tagavad põllumajandusettevõtted.

EESMÄRGID

1. **Tartu valla elanikud on ettevõtlikud ja edukad ning ettevõtted kasumlikud**

Tartu valla ettevõtlusmiljöö on atraktiivne, mitmekesine, kvaliteetse ruumiga ja keskkonnahoidlik innustades Tartu valla elanike ettevõtlikkust. Valla nutikate ja vastutustundlike ettevõtete võrgustik on uute, kõrge lisandväärtusega ettevõtete kasvulava, kus ka traditsioonilistes valdkondades tegutsevaid ettevõtteid arendatakse ressursisäästlikumateks. Lisandväärtuse kasvust ja ressursitõhususest tulenevalt on Tartu valla elanikud majanduslikult edukad. Tartu vald on oma ettevõtjatele oluline koostööpartner.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tulumaksu laekumine Tartu vallas elaniku kohta	1028	959	1239[1] (+29%)	1299[1] (+5%)	1538[1] (+18%)	Kasv 8% aastas
Palgatöötaja brutotulu võrreldes Tartu maakonna keskmisega.	101%	99,76% (2022.a andmed)	99,76 (2022.a. andmed)	106%[2] Tartu vald 2046EUR/k, Tartu maakond 1926EUR/k	106%[2] Tartu vald 2046EUR/k, Tartu maakond 1926EUR/k	106%

[1] Eesti Maksu-ja Tolliameti avaandmed. Omavalitsustele üle kantud tulumaksu koondandmed eelmise aasta lõpu seisuga / Rahvastikuregistri andmed seisuga 01.01. hinnataval aastal

[2] Andmed: https://minuomavalitsus.ee/muud-toolauad/piirkondlikud-pohinaitajad

2. **Tartu vald on tuntud ja tunnustatud ettevõtluskeskkond**

Tartu valla majanduskeskkonnas on muutunud töö- ja elukoha vaheline mobiilsus ning töötaja ootused tööle ja töökohale, millest tulenevalt väärtustatakse keskkonnahoidu, ettevõtluskeskkonna paindlikkust, kiire interneti olemasolu, isikliku arengu võimalusi ning sotsiaalseid suhteid. Tartu valla Raadi-Kõrveküla piirkonnas on välja arendatud kvaliteetne ettevõtlusmiljöö elukohast jalakäigu või jalgrattasõidu kaugusel. Vallas on mitu atraktiivset ettevõtlusala, kus ettevõtete koostöö loob uusi võimalusi nutikate ringmajanduse lahenduste

väljaarendamiseks. Valla kõikide piirkondade hea kaetus kiire internetiga tagab võrdsed võimalused luua nutikas ettevõte kõikjale vallas.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Sündinud ettevõtete arv aastas	114 (2020. a Statistikaameti andmebaas andmed.stat.ee seisuga 01.08.2022)	307 (2021.a andmed Statistikaameti andmebaas seisuga 07.08.2023))	253 (2022 aasta andmed Statistikaameti andmebaas seisuga 06.08.2024)	216 (2023 aasta andmed Statistikaameti andmebaas seisuga 06.08.2025)	201 (2023 aasta andmed Statistikaameti andmebaas seisuga 21.08.2026)	200
Ettevõtete sünnimäära suhe surmamäärа[1]	1,31	1,24	0,71	0,53	0,44	1,5

[1] Statistikaameti andmed https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__majandusuksused__ettevetluse-demograafia/ER071U:

3. Tartu valla ettevõtted on keskkonnateadlikud

Tartu valla ettevõtted panustavad oluliselt Tartu valla kliimaeesmärkide saavutamisse, vähendades kasvuhoonegaaside emissiooni ning tõhustades energia- ja muude ressursside kasutust. Ettevõtted kasutavad taastuvenergialahendusi muid ressursse kahjustamata. Tartu valla ettevõtted on tuntud ringmajanduse valdkonnas.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Ehitisregistris registreeritud päikeseenergial põhineva elektrisüsteemiga ehitiste arv kokku Tartu vallas (Ehitisregister)	231 (seisuga august 2022)	258 (seisuga september 2023)	306	341	412	700
CO2 emissioon Tartu vallas	2019. a 86 kT CO2 ekv	Uuemad andmed puuduvad	74,881 kT CO2 ekv [1]	97 kT Co2 ekv	96,557% CO2 ekv[2]	70 kT

[1] Kliimaministeeriumi koduleht. „KOV kasvuhoonegaaside aruanne 2024“

[2] Kliimaministeeriumi koduleht: Kasvuhoonegaasid Eestis | Kliimaministeerium.

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Koostöövõrgustike arendamine

Tartu vald on oma valla ettevõtetele oluline koostööpartner. Ettevõtetel on olemas tugi ettevõtlusega alustamisel, taristu rajamisel. Vallavalitsus ja ettevõtted jagavad oma eduelamusi ning teevad tõhusat koostööd nii valla ettevõtluse kui ettevõtluskeskkonna tutvustamisel. Tartu valla ettevõtted on edukad ja tuntud ning info nende kohta on kättesaadav. Tartu vald on uhke oma ettevõtete üle ja ettevõtted on rahul nii asukoha kui siinsete inimestega.

Olulisemad tegevussuunad

- Kaasamise hea tava koostamine ning ettevõtjate kaasamine ettevõtlust puudutavate otsuste tegemisse.
- Uuringute ja analüüside koostamine, nende alusel tegevuskavade loomine ja elluviimine, et soodustada nutikaid ja keskkonnasõbralikke tooteid ning teenuseid pakkuvate ettevõtete loomist ja arengut Tartu vallas.
- Regulaarsed kohtumised ettevõtjatega Tartu vallavolikogu liikmete ja vallavalitsuse ametnike poolt ning ettevõtetega tutvumine.
- Koostöö arendamine Tartu valla ettevõtetega ettevõtete tutvustamiseks vallas ja väljaspool valda, sealhulgas ühiselt messidel osalemise korraldamine, ettevõtete tutvustamine valla meediakanalites, ettevõtete kaasamine kogukonnaüritustele.
- Ettevõtjate nõustamine seoses ettevõtlusega Tartu vallas, sealhulgas planeerimisküsimustes, võimalike toetusskeemide leidmise küsimustes, riigihangete küsimustes.
- Ettevõtete koostöö ja võrgustumise toetamine. Turismiettevõtjate ja kohalike tootjate koostöö edendamine. Ettevõtete ringmajandusega seotud koostöövõrgustike toetamine.

2. Ettevõtluskeskkonna arendamine

Tartu valla kompaktsetel ettevõtlusaladel – Vahi tööstuspark, Kuusisoo tööstuspark, Tabivere tööstusala, Äksi tööstusala (Karjamõisa tee ääres), on välja arendatud head ühendused, kvaliteetne taristu ning inimsõbralik keskkond, mis sulatab tööstusala maastikku ilma funktsionaalsust kahjustamata. Välja on arendatud tööstusala Raadi endisel sõjaväe lennuväljal. Tööstusaladele pääsevad mugavalt nii rasketransport kui ka jalgsi ja jalgrattaga või ühistranspordiga liikuvad töötajad. Tartu valla ettevõtetel on ligipääs kiirele internetiühendusele. Ettevõtted on varustatud kvaliteetse joogi- ja tarbeveega, keskkonnahoidliku reovee- ja jäätmekäitlusega.

Olulisemad tegevussuunad

- Uute tööstusalade asukohavalik ja planeerimine Tartu vallas.
- Vahi tööstuspargi, Kuusisoo tööstuspargi, Tabivere tööstuspargi, Äksi tööstusala – juurdepääsude (teed, tänavavalgustus jms), liikuvuse (jalg- ja jalgrattateed, ühistransport jms), vee- ja kanalisatsioonisüsteemide ning sajuveesüsteemide arendamine.
- Ümbritseva keskkonnaga sobiva, inimsõbraliku, rohelise ja targa mitmeotstarbelise ruumi, sealhulgas avaliku ruumi loomine äri- ja tootmisaladel ning üksikute äri ja tootmishoonete ümbruses.
- Ettevõtete vajadusi rahuldava kiire interneti juurdepääsuvõrgu arendamisele kaasaaitamine.
- Ettevõtjate nõustamine ja suunamine tootmishoonete ja tööstusalade keskkonnamõju leevendusmeetmete ning innovatiivsete ja ressursitõhusate päikeseenergialahenduste arendamisele.
- Targa ja rohelise toote ja teenuse ettevõtlusinkubaatori, ringmajanduskeskuse arendamine Raadi piirkonnas.
- Tühjalt seisvate äri- ja tootmishoonete kasutuselevõtu soodustamine.
- Ettevõtluskeskuse (hub) ruumide loomine alustavatele ettevõtetele ja mikro- ja väikeettevõtetele.

2. Ettevõtlikkuse arendamine

Tartu valla elanikud on ettevõtlikud ning valda rajatud ettevõtted innustavad ettevõtlikkuse arengut. Tartu valla õppeasutustes arendatakse laste loovust ja digioskusi robootika ja muude digiõppevahendite kasutamise abil, samuti korraldatakse ettevõtlusõpet, arendatakse laste loovust ning käelise tegevuse oskusi. Õpilaste tööharjumuse kujundamiseks ja uute oskuste omandamiseks korraldatakse õpilasmalevaid. Õpilasi julgustatakse looma õpilasfirmasid ning osalema õpilaste ideekonkurssidel. Õpilasi kaasatakse avaliku ruumi disainimise protsessides.

Olulisemad tegevussuunad

- Õpilaste kehalisi võimeid, käelist tegevust, ettevõtlikkust, digitaalset kirjaoskust parandavate õppesuundade ja huvihariduse programmide ning nende rakendamiseks vajalike õppevahendite arendamine.
- Õpilasmaleva korraldamine ja sellesse kogukonna kaasamine.
- Õpilaste ettevõtlus ja ideekonkursid, osalemine õpilasfirmade messidel ja rahvusvahelistel üritustel.
- Mitmekesiseid arenguvõimalusi, tulevikusuundumisi järgivate huvialaringide arendamine.
- Muusikahariduse arendamine.
- Sportimisvõimaluste arendamine.
- Ettevõtlusõpet siduvate õppeprogrammide loomine.
- Ettevõtjate kaasamine õppeprogrammidesse ettevõtlusvaldkondade, karjäärivõimaluste tutvustamiseks ning vahetu isikliku kogemuse abil õpilaste motiveerimiseks.
- Hea hariduse fondi rakendamine.

3. Rohepöörde võimestamine

Tartu vallas töötatakse välja ja võetakse kasutusele uusi keskkonnasõbralikke energiatootmise lahendusi ja ringmajanduse lahendusi. Laialdaselt on kasutusel päikeseenergialahendused, kuid päikeseenergia tootmiseks ei kasutata põllumaid. Ettevõtted on võtnud eesmärgiks vähendada tootmises ja teenuste osutamisel kasvuhoonegaaside emissiooni võrdselt Tartu valla kliimaeesmärkidega ning suurendada ressursitõhusust. Ettevõtete seadme- ja sõidukipark kasutab järjest vähem fossiilseid kütuseid. Ettevõtted panustavad oluliselt jäätmetekke vähendamisse. Tartu valla ettevõtted on võrgustunud, võimaldades edukalt arendada ringmajanduse lahendusi.

Tegevussuunad

- Ettevõtete koostööle ja võrgustamisele kaasa aitamine valla meediakanalites esitatava teabe ja ühisürituste korraldamise kaudu.
- Ettevõtjate kaasamine valla kliima- ja energiakava eesmärkide saavutamisse.
- Fossiilseid kütuseid asendavate energiakandjate tootmise ja kasutamise arendamine, sealhulgas vesinikutootmise ja kasutamise lahendused.
- Päikeseenergia tootmise ja kasutamise lahenduste arendamine eelistades katuse- ja fassaadilahendusi ning vältides energia tootmist põllumaadel.
- CO_2 emissiooni vähendavate lahenduste arendamine.
- Ettevõtete teadlikkuse tõstmine ning tunnustamine kliimaeesmärkide saavutamisel.
- Ringmajanduse ja nutikate ning kasutajasõbralike jäätmekäitluslahenduste arendamine.
- Rohemajandusele, kliima- ja keskkonnateadlikkusele „nügivate“ lahenduste arendamine (nt jäätmete eraldikogumise lahendused avalikus ruumis, haljastuse rajamiseks või keskkonna koristamiseks korraldatavad kogukonnatalgud jms)

Strateegiline arengusuund TERVE TARTU VALD

A TERVE TARTU VALD

Tartu valla elanikud on tervislike eluviisidega, lühikeste vahemaade läbimisel eelistatakse liikumist jalgsi ja jalgrattaga, tegeletakse võimetekohaselt spordi ja liikumisharrastustega, puhatakse vaimse tervise hoidmiseks piisavalt. Tartu valla elanik on teadlik kuidas aidata ennast ja teisi kriisisituatsioonides. Kogukonna, valla sotsiaalhoolekandesüsteemi ja erinevate tugispetsialistide koostöös toimub tõhus ennetustöö, abivajajate kiire märkamine ning abi leidmine. Terviseteenused on vallaelanikele lihtsalt kättesaadavad kohapeal või Tartu linna tervishoiuasutustes. Tartu linna tervishoiuasutuste kättesaadavuse tagamiseks on loodud kiired ja mugavad ühendusteed linnaga. Ühendusi linnaga toetavad jalg- ja jalgrattateede ning ühistranspordi võrgustik. Piirisaarel on võimekus transportida abivajav inimene teenuseosutaja juurde mistahes ajahetkel. Ükski Tartu valla elanik ei jää vajaliku arstiabita.

EESMÄRGID

1. **Tartu valla elanik on terve ja aktiivne**

   Tartu valla elanike liikumisharjumused on muutunud: autosõidu asemel eelistatakse jalgsi ja jalgrattaga liikumist, aktiivselt kasutatakse erinevatesse kohtadesse vallas rajatud palliplatse, välijõusaale, mänguväljakuid, matkaradasid ja muid spordi ja liikumisega seotud objekte. Tartu valla elanik toitub tervislikult juba lapseeast alates. Füüsiline ja vaimne kurnatus on vähenenud. Vägivald on vähenenud.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tartu rattaringluse laenutuste arv Tartu vallas	14924	2022.a 13591 (Kaupmehe 7958, Kõrveküla 4160, Lähte 1228, Hanza 245)	2023.a 12442 (Kaupmehe 7822, Kõrveküla 3201, Lähte 767, Hanza 515, Huum 137)	2024.a 15177 (Kaupmehe 8496, Kõrveküla 3761, Lähte 766, Hanza 939, Huum 67	2025a. 16487 (Kaupmehe 7910, Kõrveküla 3875, Raadi 3457, Lähte 476, Hanza 640, Huum 129	18000
Ökomärgisega haridusasutuse köökide arv	0%	0%	0%	0%	33%	50%

2. **Igal Tartu valla elanikul on juurdepääs esmatasandi arstiabile ning vajadusel eriarstiabile.**

   Kõikidel inimestel on sõltumata east, soost, rahvusest, elukohast, erivajadusest või sotsiaalsest taustast õigus ja võimalus kasutada tervishoiuteenuseid. Piiratud ressursside korral võib eelistusi seada ainult tervisevajadustest tulenevalt. Esmatasandi tervishoiuteenus on tagatud Tartu vallas ja Tartu linnas paiknevate perearsti vastuvõttude abil. Tartu valla piirkonnakeskustes kohapeal paiknevad perearstikeskused on tänapäevaselt sisustatud ja omavad piisavalt asjatundlikku personali. Tervishoiualased teadmised on elanikele kättesaadavad, elanikkond on teadlik terviseriskidest, ravimite kasutamisest ja ravivõimalustest, mistõttu suutlikkus haigusega toime tulla on hea.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Esmatasandi tervishoiuteenuse osutamise kohtade arv Tartu vallas	4 (Laeva, Maarja-Magdaleena, Lähte, Tabivere)	4 (Laeva, Maarja-Magdaleena, Lähte, Tabivere)	4 (Laeva, Maarja-Magdaleena, Lähte, Tabivere)	3 (Laeva, Lähte, Tabivere)	3 (Laeva, Lähte, Tabivere)	suurenеb

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Liikumisharjumust soodustava taristu arendamine

Tartu vallas on loodud võimalused elanike liikumisharjumuste soodustamiseks. Tartu vald panustab avalikku ruumi kujundamisse selliselt, et igas Tartu valla piirkonnakeskuses, aga ka uutes suuremates arenduspiirkondades oleks olemas mänguväljak, välijõusaal, spordiplats, jooksurada, suusarada, staadion, spordisaal või muu liikumisharrastusega tegelemist võimaldav rajatis. Piirkonnakeskused ühendatakse jalgrattateede võrgustikku, mis võimaldab kodu ja töökoha vahel liikuda jalgsi või jalgrattaga. Ka uute arendusalade planeerimisel seotakse need võimalusel jalgrattateede võrgustikku. Veekogudel on turvalised supluskohad. Erinevate maaomanike ja huvigruppidega tehakse koostööd matkaradade arendamiseks.

Olulisemad tegevussuunad:

- Tartu valla piirkondlikes keskustes (Raadi alev, Kõrveküla alevik, Lähte alevik, Tabivere alevik, Äksi alevik, Laeva küla, Maarja-Magdaleena küla) komplekssе liikumistaristu rajamine, mis sisaldab mänguväljakut või välijõusaali, terviserajada või kergliiklusteed, staadionit või spordiväljakut ja spordisaali tervisespordiga tegelemiseks.
- Tartu valla suuremad külakeskused (Koogi küla, Vasula alevik, Tammistu küla, Vedu küla, Kärkna küla, Erala küla) ning uued planeeritavad elamuarenduspiirkonnad ühendatakse vallas olemasolevate kergliiklusteede või terviseradade võrgustikuga ning rajatakse neisse mängu ja/või spordiväljakud liikumisharrastuste ja tervisespordi arendamiseks.
- Kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine ning sidumine Tartu linna ning teiste naaberomavalitsuste kergliiklusteede võrgustikuga. Endise Emajõe raudteesilla kaasamine kergliiklusteede võrgustikku.
- Jalgrattalaenutuste võrgustiku laiendamise ja tihendamise planeerimine ning vajadustele vastav väljaehitamine.
- Mänguväljakute, matka- ja õpperadade, supelrandade arendamine turvalisteks ja harivateks, aastaringselt mitmekesist liikumist võimaldavateks tegevusväljadeks.
- Parkide, haljasalade ja muu avaliku ruumi arendamine liikumisharjumusi soodustavaks tegevuskeskkonnaks.
- Kõrveküla Spordihalli ja selle välialade arendamine põlvkondadeüleseks mitmefunktsionaalseks kogukonnakeskuseks

2. Tervisliku toitumise soodustamine

Tervislik toitumine aitab ennetada paljusid haigusi ning vähendada haigestumise riski. Tervislikud toitumisharjumused saavad alguse kodust, pered on teadlikud toidutervisest ja tervislikust toitumisest. Toitumishäirete, aga ka liigsöömisega kaasnevate probleemide teavitamine aitab kaasa ennetamisele. Tartu valla haridusinimeseasutused tagavad, et lasteaedade ja koolide toit on tervislik. Lähedased ja

kogukond on tähelepanelikud ja valmis osutama toitumishäire all kannatavale abivajajale tuge. Tartu vallas kasvatatav ja toodetav toit on kohalikele inimestele kättesaadav ning loodud on võimalused inimestel kohapeal toitu kasvatada.

Olulisemad tegevussuunad

- Koolitoidu tervislikkuse tagamine.
- Õppeasutuste ja muude avalikku teenust osutavate asutuste toitlustamisteenuse ja toiduainete hangete korraldamisel tervisliku toidu eelistamine.
- Toidu, toiduvalmistamise ja toitumisalane teavitustöö, toitumishäirete ja vale toitumise või toiduga kaasnevate probleemide ennetustöö.
- Tervislikku toitu pakkuvate toitlustusasutuste asutamise soodustamine.
- Kohaliku toidu tootmise soodustamine, kohaliku toidu eelistamine avalike asutuste toitlustamisel.
- Kogukonnaaedade, aiamaade arendamine, sealhulgas aiamaade kasutamise korra väljaarendamine tiheasustusega piirkondades.
- Kohaliku toidu tootmise ja toidujulgeoleku tagamiseks väärtuslike põllumaade säilitamiseks vajalike meetmete rakendamine planeerimisprotsessides.
- Aiasaaduste ja toiduainete jagamismajanduse lahenduste näiteks Otse Tootjalt Tarbijale OTT lahenduste käivitamine.

3. Arstiabi kättesaadavuse tagamine

Esmatasandi tervishoiuteenus on lihtsalt kättesaadav kohapeal või Tartu linnas. Tartu valla koolides on kättesaadav kooliõe teenus selliselt, et ühegi koolis käiva lapse tervis ei jää tähelepanuta ning terviseprobleemid õigeaegselt märkamata.

Olulisemad tegevussuunad

- Kooliõeteenuse korraldamine Tartu valla õppeasutustes.
- Koduõendusteenuse arendamine.
- Sotsiaaltranspordi arendamine arstiabi kättesaadavuse tagamiseks.
- Piirissaarel transpordivõimekuse tagamine tervishoiuteenuseni jõudmiseks.
- Raadi-Kõrveküla piirkonda esmatasandi tervishoiuteenuse koha (perearstikeskuse) rajamisele kaasaaitamine.

B HOOLIV TARTU VALD

EESMÄRGID

1. Tartu valla elanik elab täisväärtuslikku elu ning tunneb ennast õnnelikult igas eluetapis

Tartu vallas elavad teadlikud kodanikud, hoolivad perekonnad ning kokkuhoidvad kogukonnad. Vallaelanikud, kogukonnad ja organisatsioonid oskavad märgata lähedaste probleeme ja suunata abivajajaid abiandjani. Tartu vallas on loodud arengut toetav keskkond, mis võimaldab iseendaga edukalt toime tulla ning ühiskonnaellu panustada igas eluetapis. Eriline tähelepanu on suunatud laste ja perede heaolule, tagades tingimused laste kasvamiseks õnnelikuks ja täisväärtuslikuks täiskasvanuks. Lasteaiad, koolid, kultuuri- ja spordikeskused, raamatukogud, samuti mänguväljakud, pargid, tänavad ja muu avalik ruum on ligipääsetavad kõigile, ka liikumis- kui tajupuudega isikutele. Jalg- ja jalgrattateed on ehitatud ilma künnisteta ja kulgemissuundades sujuvat liiklust takistavate kõrgete äärekivideta. Tartu vallas kasutatakse universaalse disaini põhimõtteid. Erivajadusega Tartu valla elanikud tunnevad ennast hoitud ja väärtustatud täieõiguslike vallakodanikena.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Valla toetusega vanemlike oskuste programmides osalevate lapsevanemate arv	16	20	22	14[3]	9[3]	Kasvab
Töötuse määr Tartu vallas	3,7% dets. 2021 seisuga	3,95% (31.12.2022 seisuga)[1]	4,8% (dets 2023 seisuga)	4,0% (dets 2024 seisuga)[2]	4,4% (dets 2025 seisuga)[2]	2,0%
Ilma kaldteeta Taru valla poolt pakutava avaliku teenusega seotud hoonete arv Tartu vallas	6	6	6	6	6	3

[1] Töötute arv Töötukassa päevasest statistikast (https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/paevane-statistika). 15-74 aastaste arv Rahvastikuregistri väljavõttest seisuga 01.01.).

[2] Töötute arv Statistika juhtimislauad: https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/tartu-vald-80, tööealiste arv Rahvastikuregistri väljavõttest seisuga 01.01.

[3] Riigi vähendatud rahastusest tulenev vähenemine

2. Terviklik sotsiaalhoolekande süsteem on võimekas toetama iga abivajajat

Sotsiaalhoolekande süsteem seob Tartu vallavalitsuse sotsiaalosakonna, haridusasutused ja sealsed tugispetsialistid, välised valdkondlikud spetsialistid ja organisatsioonid ühtseks probleemide ennetamist, märkamist ja lahendamist toetavaks võrgustikuks. Sotsiaalhoolekande süsteemi teenused on kujundatud nii, et esmajärjekorras püütakse nendega ennetada abivajaduse teket või süvenemist ja abivajaduse olemasolul aidatakse inimestel võimalikult kiiresti ja võimalikult pikalt iseseisvalt toime tulla. Iga abivajaduse ja toetuse otsustamisel lähtub Tartu vald konkreetsest inimese vajadusest sõltumata tema east või sotsiaalsest staatusest, eesmärgiga tagada iseseisev toimetulek ning vältida tagasi abivajajaks langemist. Sotsiaalhoolekandesüsteemi toetus ja abi on tagatud kõikidele vallaelanikele igas eluetapis.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tartu vallavalitsuse sotsiaalosakonna teenistujate arv 1000 elaniku kohta	1,07	1,18	0,98	1,12	1,15[1]	Kasvab

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Sotsiaalmajade arv Tartu vallas	1	1	1	1	1	2
Lastekaitsetöötajate arv Tartu vallas 1000 lapse (kuni 18a) kohta	0,7	0,92	0,6	0,87	0,87	1

[1] Sotsiaalosakonna ja Tartu valla Sotsiaaltöökeskuse personal kokku

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Laste ja perede heaolu tagamine

Peredele osutatakse nõustamisteenuseid nii ennetustööna kui ka antakse toetusi raskustest ülesaamiseks. Eesmärgiks on, et lapsed saaksid kasvada arengut toetavas hoolivas keskkonnas oma pere keskel. Laste abivajaduse õigeaegseks märkamiseks ning abi osutamiseks kaasatakse haridusasutusi, noortekeskusi, kogukonda.

Olulisemad tegevussuunad:

- Ennetustöö, perede nõustamine, vanemlike oskuste programmide ja koolituste korraldamine.
- Laste kaasamine ja nende arvamusega arvestamine.
- Lastekaitsetöö arendamine ning valla lastekaitsespetsialistide töökohtade arvu vastavuses hoidmine valla laste arvu ja vajadustega.
- Laste, noorte ja perede arengut toetavates projektides (lastelaagrid, projektipõhised tegevused, koolitused, tugiteenused jms) osalemine kaasates riiklikke ja Euroopa Liidu Struktuurifondide toetusmeetmete vahendeid.
- Perest eraldatud laste heaolu tagamine.
- Pere- ja asutusepõhise asendushoolduse arendamine.
- Peretöötaja teenuse arendamine.
- Personaalse koostöövõrgustiku loomine pere toetamiseks ja nõustamiseks.
- Raadi-Kõrveküla piirkonnas tugiisiku teenust, psühholoogilise nõustamise teenust, lapsehoiuteenust, järelhooldusteenust, vanemluse koolitusi jms pakkuva perekeskuse, ehk nn Perepesa väljaarendamine.

2. Erivajadustega inimeste heaolu tagamine

Inimese tervikliku abivajaduse hindamise tulemuste alusel pakutakse Tartu vallas teenuseid ja toetusi, mis aitavad katta erivajadusest tingitud võimalikke lisakulutusi ning toetavad inimese iseseisvat toimetulekut ja ühiskonnaellu kaasamist. Toetuslahendused võimaldavad erivajadusega isikutel võrdselt teistega osaleda ühiskonnaelus ja tööturul. Universaalse disaini põhimõtete rakendamine võimaldab objektid teha kasutatavaks ja arusaadavaks kõikidele sõltumata füüsilisest ja vaimsest võimekusest. Üldiseks normiks on kaldteede rajamine hoonetesse pääsemiseks, invatualettide ning vajadusel tõstukite või liftide ehitamine avalikke teenuseid pakkuvatesse hoonetesse. Lisaks avalike teenuseid osutavatele hoonetele peavad kõigile kasutatavad olema ka ühistranspordivahendid. Oluline on tagada ka liikumispuudega isikute koju pääsemise, kodus liikumise ja kodust välja pääsemise võimalused.

Olulisemad tegevussuunad:

- Erivajadustega inimeste ja nende perekondade toimetulekuraskuste vähendamine ja toetavate teenuste osutamine.
- Erivajadustega inimeste toimetulekut soodustavate meetmete arendamine.

- Hoonete ligipääsetavuse suurendamine.
- Kodukohandamised, sealhulgas liikumistakistuste kõrvaldamiseks.
- Universaalse disaini põhimõtete rakendamine avaliku ruumi planeerimisel ja väljaehitamisel.
- Puudega isikutele sobivate tegevuste ja tegevuspaikade arendamine valla avalikus ruumis.
- Iseseisvat toimetulekut soodustavate teenuste osutamine
- Sotsiaaltranspordi süsteemi väljaarendamine ja rakendamine.
- Personaalse koostöövõrgustiku loomine erivajadusega inimese toetamiseks ja nõustamiseks.
- Raadi ja Kõrveküla piirkonda päevakeskuse rajamine, mis pakub erihoolekandeteenuseid, tugiisikuteenuseid, eakate päevahoiuteenuseid, sotsiaaltransporditeenuseid ning muid päevakeskuse teenuseid.

3. Eakate heaolu tagamine

Eakate hoolekande peaeesmärk on võimaldada eakal võimalikult kaua elada oma kodus täisväärtuslikku elu ning osaleda aktiivselt ühiskonnaelus. Esmaselt arendatakse eakat kodus toetavaid teenuseid, et leevendada lähedaste hoolduskoormust. Lisaks pakutakse eaka elutingimusi turvalisemaks ja eaka vajadustele kohasemaks muutvaid kohandamisteenuseid. Kui eakas on vajalik suunata hoolekandteenustele hoolekandeasutusse, valitakse see eaka ja/või tema lähedaste soove arvestades. Tartu vallas eakate teenuste asukohtade planeerimisel arvestatakse universaalse disaini põhimõtetega, hea ühistranspordiühenduse kättesaadavusega ning kaugusega teistest teenustest ja rekreatsioonivõimalustest.

Olulisemad tegevussuunad:

- Koduteenuse kättesaadavuse parandamine ja teenuse arendamine.
- Eaka inimese perekonda toetavate teenuste väljatöötamine ja osutamine (päevahoid dementsuse sündroomiga inimestele, omastehooldaja asendamise teenus jms).
- Eaka kodu kohandamise teenused.
- Eakate toimetulekut toetavate projektide arendamine ning projektides osalemine.
- Sotsiaalset tuge ja suhtlust pakkuva vabatahtlike seltsiliste võrgustiku arendamine.
- Sotsiaaltranspordi arendamine.
- Koostöös erasektoriga ööpäevaringse üldhooldusteenuse arendamine.
- Päevahooldusteenuse arendamine Raadi-Kõrveküla piirkonnas.
- Eakate huvitegevuse, sh spordiringide arendamisele kaasaaitamine valla ruumides.

4. Ennetava sotsiaalhoolekande süsteemi arendamine

Valla sotsiaalhoolekande süsteem tegeleb järjepidevalt aktiivselt ennetustöö ja teavitamisega iseseisva toimetuleku soodustamiseks. Toetusvajaduse tuvastamisel leitakse inimese vajadusele vastav lahendus. Tagatud on vältimatu sotsiaalabi ning esmavajalikud teenused ja tugimeetmed. Kasutusel on toetusmeetmed iseseisva toimetuleku soodustamiseks ja inimese taasühiskonnastamiseks. Tagatud on valmisolek ajutises kriisisituatsioonis hakkamasaamiseks. Vallaeelarvest makstavad sotsiaaltoetused on suunatud vallaelanike väärtustamisele, aga ka inimeste toimetulekuraskustesse sattumise ennetamisele. Vallaeelarvest eraldatavate sotsiaaltoetuste taotlemine on lihtne, toetused on selgelt suunitletud ning nende väljamaksmine on korraldatud efektiivselt. Sissetulekust sõltuvad sotsiaaltoetused on vajaduspõhised ning ennetavad inimeste vaesusesse sattumist või toetavad juba vaesuses elavate inimeste toimetulekut. Vajaduspõhised toetused seostatakse teiste abimeetmetega.

Olulisemad tegevussuunad:

- Valla tugispetsialistide töökohtade vastavuses hoidmine valla elanikkonna vajadustega.
- Aktiivne osalemine sotsiaalteenustega seotud seadusloomes ning parimate praktikate väljaarendamises
- Tartu valla sotsiaalteenuste arendamine ja rakendamine vastavalt muutustele elanikkonna sotsiaalses struktuuris, inimeste vajadustes ja seadusandluses.
- Sotsiaaltoetuste taotlemiseks kasutajasõbralike, kättesaadavate ja turvaliste digitaalsete lahenduste arendamine.
- Sissetulekust sõltuvate toetuste väljatöötamine ja rakendamine toimetulekuraskustes olevatele inimestele ja peredele.
- Toetuste väljatöötamine ja rakendamine eri sihtrühmadele (esmakordselt kooli mineva lapse toetus, sünnitoetus, sihtotstarbeline toetus raske ja sügava puudega lapsele, eluruumi kohandamise hüvitis, matusetoetus, jms).
- Toimetulekuraskustes inimestele resotsialiseerivate teenuste arendamine.
- Hooldust vajavate isikute koduses keskkonnas elamist soodustavate meetmete väljatöötamine ja rakendamine, sealhulgas hooldajate vaimset ja füüsilist tervist toetavate ning hoolduskoormust leevendavate meetmete arendamine.
- Koostöö arendamine vallasiseste, maakondlike ja üleriigiliste koostööpartneritega abivajajale sobivaima lahenduse väljatöötamiseks.
- Igas eas inimeste toimetulekut toetavate projektide arendamine ning projektides osalemine.
- Kriisisituatsioonides toimetulekut tagavate meetmete arendamine, sealhulgas kliimamuutustega kaasnevate riskidega toime tulemise meetmete arendamine.
- Toimetuleku õppe teenuse pakkumine pikaaegsetele töötutele.
- Võlanõustamisteenuse arendamine.

C TURVALINE TARTU VALD

EESMÄRGID:

1. **Tartu vald on turvaline paik elamiseks ja ettevõtlusega tegutsemiseks ning valla külastamiseks.** *Tartu vallaelanikud on tähelepanelikud ja teadlikud märgates õigeaegselt turvalisusega seotud probleeme võimaldades selliselt efektiivset ennetustööd. Tartu valla elanikud, ettevõtted ja külalised on vastutustundlikud enda elu, tervise ja vara hoidmisel. Valla koostöö korrakaitse ja päästealaste organisatsioonidega turvalisusega seotud olukordade ennetamisel ja lahendamisel on tõhus. Tartu vallas kriisiolukordade lahendamise meetmed on piisavad.*

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Päästesündmuste arv[1]	152	102	112	105	124	Alla 120
Päästeteenistuse registreeritud tulekahjude arv[1]	37	35	29	24	27	Alla 30
Uppumissurmade arv[1]	2	1	2	1	0	0
Autonoomse toimetulemise võimekusega kogunemiskohtade arv Tartu vallas[2]	4	6	7	7	7	7

[1] Päästeamet: https://www.rescue.ee/et/statistika-kohalikele-omavalitsustele

[2] Laeva LA, Tammistu rahvamaja, Maarja-Magdaleena PK, Tabivere PK, Vallamaja, Lähte Spordihoone, õpilaskodu, koolihoone, 2023 a lisandus Piirissaare külakeskus.

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. **Süütegude vähendamise meetmete rakendamine**
   Elanike teadlikkuse tõstmiseks ohuolukordade vältimiseks ning ohuolukorras tegutsemiseks tehakse pidevat teavitustööd. Vallaelanikud tähelepanelikud ja hoolsad, et vähendada kuritegevuse ohvriks sattumise riski. Kogukonnaliikmed on teineteist toetavad. Politsei- ja piirivalveameti, Häirekeskuse ja teiste riigiasutuste koostöös tegutsetakse kriiside korral kiiresti ja otsustavalt, et kaitsta vallaelanike, ettevõtjate ja valla külaliste elu, tervist, keskkonda ja vara. Süüdimõistetud isikute karistuse kandmisel osutatakse isikule resotsialiseerumist toetavaid teenuseid.

   Olulisemad tegevussuunad:

- Teavitustöö ning elanike, ettevõtjate ja valla külaliste kaasamine kuritegevuse ennetamiseks.
- Ruumiplaneeringutega kuritegevuse ennetamist ja ohjamist tagavate meetmete väljatöötamine ning rakendamine.
- Energiatõhusa ja nutika tänavavalgustuse arendamine asulates, ühistranspordipeatustes jms.
- Turvakaamerate paigaldamine avalike asutuste juurde.
- Turvaliste sotsiaaleluruumide arendamine.
- Turvasüsteemide paigaldamine avaliku teenusega seotud hoonetesse.
- Turvalist liiklemist tagavate lahenduste arendamine, sealhulgas liiklust rahustavate meetmete väljatöötamine ja rakendamine, eriliigilise liikluse eraldamise lahenduste ja turvaliste ristumislahenduste planeerimine.

2. **Tulekahjude vähendamise meetmete arendamine.**
   Tartu valla elanikud käituvad vastutustundlikult kuivaperioodidel maastikul liikudes. Valla hoonete küttekolded on korras ning hooned on varustatud suitsu- ja vinguandurietega või muude tulekahju varajast avastamist võimaldavate seadmetega. Kõikidel detailplaneeringu aladel planeeritakse arendusala turvalisuse tagamise meetmed ning need ehitatakse välja, muuhulgas lahendatakse juba planeerimise etapis päästetehnika juurdepääsud, tuletõrjevee asukohad. Tiheasustusalade avalik ruum, aga ka eraomandis olevad krundid hoitakse puhtad prahist ja kulust. Tartu vallas tegutsevad päästekomandod Tabivere alevikus, Laeva külas ja Piirissaarel. Tiheasustusalad on varustatud tuletõrjevee süsteemidega. Üle valla paikneb piisav hulk tuletõrje veevõtukohti. Piirissaar on varustatud kiiresti kättesaadavate, kasutusvalmis mobiilsete tulekustutussüsteemidega kiireks reageerimiseks.

   Olulisemad tegevussuunad:

- Teavitustegevus valla infokanalites, valla üritustele päästemeeskondade kaasamine teavitustöö läbiviimiseks ning päästetöö tutvustamiseks.
- Tuletõrje veevõtukohtade analüüs ja kaardistamine hajaasustuses.
- Tuletõrje veevõtukohtade, sh ühisveevärgiga seotud tuletõrjevee lahenduste rajamine tiheasustusaladel.
- Piirissaare tuletõrjelahenduste korrashoid ja arendamine.
- Kõigis avalikes hoonetes automaatse tulekahju signalisatsioonisüsteemi arendamine.
- Kodumajapidamistes suitsu- ja vinguandurite ning tulekahju tuvastavate koduvalve või nutikodusüsteemide propageerimine ja paigaldamise toetamine.
- Kodudes küttekollete ohutust tagavad meetmed ja abi vajavate isikute küttekollete ohutuks muutmise toetamine.
- Vabatahtlike päästekomandode toetamine.

3. **Veekogude turvalisuse tagamise meetmete arendamine.**
   Tartu vallas paiknevatel veekogud (Peipsi järve Piirisaare ümber, Saadjärv ja teised Vooremaa järved ning Emajõe ja teised vooluveekogud) ning nende kaldad on atraktiivsed ja turvalised paigad sportimiseks, kalastamiseks, suplemiseks ja vaba aja veetmiseks. Veekogusid kasutavate Tartu valla elanike ja külaliste turvalisus toetub peamiselt isikute teadlikkusele veekogudega seotud ohtudest ning kaaskodanike tähelepanelikkusele. Supluskohad ja sadamad on varustatud esmavajalike veepäästevahendite ja juhistega hädasolija abistamiseks. Tartu valla päästekomandodel on võimekus vee pealt päästmiseks. Vald teeb pidevalt ennetus ja teavitustööd. Lasteaiad ja koolid viivad läbi ujumise algõppe koolitusi õpilastele.

   Olulisemad tegevussuunad:
- Ujumise algõpe Tartu valla haridusasutustes kasutades Kõrveküla lasteaia ujumisbasseini.
- Teavitustöö haridusasutustes, supluskohtades ning Tartu valla infokanalites.
- Veekogude kasutamise piiramine ohtude korral (sh ohtlikud jääolud).
- Supluskohtade varustamine päästevahenditega.
- Turvaliste, kõigile ligipääsetavate supluskohtade rajamine Tartu valla avalike veekogude äärde.
- Piirissaare, Tabivere ja Laeva päästekomandode veepäästevõimekuse suurendamisele kaasa aitamine.
- Veeteedel toimuva veeliikluse turvalisust tagavate meetmete rakendamine, sh Piirissaare kanalil liiklemist suunavate tähiste ja märkide paigaldamine.

4. **Kriisivalmiduse tõstmisega seotud meetmete arendamine**
   Tartu vallal, valla elanikel ja ettevõtjatel piisav valmisolek erinevate kriisidega toimetulemiseks. Tartu valla elanik on teadlik kuidas kriisisituatsioonis käituda. Tartu vallas on rakendatud meetmeid kliimamuutustega kohanemiseks. Tartu valla piirkondlikes keskustes tagatakse autonoomselt toimetulevad kogunemiskohad elanike vastuvõtmiseks kriisisituatsioonides.

   Olulisemad tegevussuunad
- Teavitustegevused kriiside ennetamiseks ning kriisisituatsioonis tegutsemiseks.
- Vallavalitsuse ja partnerite koostöös perioodiliste kriisireguleerimise õppuste ja simulatsioonide korraldamine.
- Hädaolukorra lahendamise plaanide koostamine valla asutustele.
- Autonoomse toimimise võimalusega (autonoomne elektri- ja veevarustus) kogunemiskohtade arendamine Raadi alevis, Kõrveküla, Lähte ja Tabivere alevikus, Laeva, Maarja-Magdaleena ja Tammistu külas ning Piirissaarel.
- Joogivee transportimise võimekuse arendamine Tartu vallas.
- Mobiilse ja autonoomse elektritootmisvõimekuse arendamine.
- Kliimamuutustega kaasnevate ohuolukordade leevendusmeetmete arendamine (avalikud jahutatud ja konditsioneeritud ruumid, joogiveevõtu võimalused avalikus ruumis jms).
- Kogukondade innustamine ja toetamine kogukonna kriisiplaanide koostamisel.

Strateegiline arengusuund ROHELINE TARTU VALD

A PUHAS TARTU VALD

Tartu valla kohalikele liikidele ja kooslustele tagavad parima elukeskkonna suured kaitsealused alad Laeva piirkonnas, Tartu valda jääva Vooremaa piirkonnas ja Piirissaarel ning neid tuumalasid ühendavatel valla üldplaneeringuga määratletud rohekoridoridel. Kogu valla territoorium moodustab põneva ja elava ökosüsteemi, kus tunnevad ennast hästi nii taimed, loomad, putukad kui inimene. Tartu valla elanikud on uhked oma valla looduse üle ja hoiavad seda.

Tartu vallas on jäätmeteke vähenenud ja sellest tulenev keskkonnarisk on minimaalne. Jäätmehooldus on eeskujulikul tasemel. Valdav osa jäätmetest kogutakse liigiti ja suunatakse taaskasutusse.

EESMÄRGID:

1. Tartu vallas on mitmekesine loodus

Looduskaiste all olevate alade, majandatavate metsa- ja põllumaade ning asulate haljastuse sidus struktuur tagab liigilise mitmekesisuse ja kogu ökosüsteemi tervise.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Kaitsealuse maa sihtotstarbega maa osakaal valla pindalast	11,3%	11,35%	11,35	11,35%	11,36	Ei vähene
Tartu valla munitsipaaloma ndis olevate üldkasutatavate maade pindala.	140,5ha	191,5ha (Maakat aster seisuga 07.08.20 23)	196,5ha (kinnistus-raamat seisuga 06.08.2024)	215 ha (kinnistusraa mat seisuga 06.08.2025)	237 ha (kinnistusraa mat seisuga 21.08.2026)	Ei vähene

2. Tartu valla keskkond on tervislik

Puhas toit, puhas vesi, puhas õhk, vähe müra ja ilus ümbrus on ihaldusväärse Tartu valla elukeskkonna tunnused. Vallaelanikud väärtustavad elukeskkonda ning panustavad aktiivselt selle hea seisundi säilimisse.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Joogivee kvaliteedi üldhinnang[1].			Seisuga 28.06.2024. Vahi aleviku Leiu tn ÜV, Vudila Mängumaa ÜV vesi on mittevastav	Seisuga 28.06.2024. Vahi aleviku Leiu tn ÜV, vesi on mittevastav	Kõikide veevärkide veekvaliteedi üldhinnang on „Vastav“	Kõikide Tartu vallas asuvate veevärkide veekvaliteet vastab kehtestatud nõuetele
Supluskoha veekvaliteedi pikaajaline hinnang[1]	Väga hea	Saadjärve-Väga hea Kõrveküla - Hea	Saadjärve väga hea, Kõrveküla hea	Kõrveküla hea, Saadjärve väga hea	Kõrveküla 1 ja 2 piisav, Palalinna, Saadjärve Tabivere ja Kukulinna väga hea	Ei lange

1 Terviseamet: https://vtiav.sm.ee/index.php/?active_tab_id=SV

3. Tartu valla jäätmehooldus on säästev

Jäätmetest tulenev keskkonnarisk on vähenenud kuna Tartu valla elanik on teadlik tarbija, kellel tekib vähe jäätmeid, mille ta kogub liigiti ja mis võetakse valdavalt ringlusse või taaskasutatakse.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Segaolmejäätmete (20 03 01) kogus elaniku kohta Tartu vallas[1]	217kg (2020.a andmed)	212 (2021.a andmed	194 (2022.a andmed)	210kg (2023 andmed)	173 kg (2024 andmed)	alla 190 kg

[1] Keskkonnaagentuur: https://tableau.envir.ee/views/Avalikud_pringud_Jtmed/Omavalitsusetasand?%3Aembed=y&%3Aiid=1&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Mitmekesine looduskeskkond

Tartu valla rohevõrgustik toimib elupaikade ühendajana, rohevõrgustiku struktuuri säilitatakse ja arendatakse sidudes sellesse ka asulate loodust. Väärtuslikud alad vallas on kaitse alla võetud, elanikud ja külalised on teadlikud keskkonna kaitse alla võtmise vajadusest ning suhtuvad austusega looduskeskkonda. Metsade ja põllumaade majandamisel ei kasutata keskkonnale kahjulikke majandusvõtteid. Tiheasustusega piirkondades toetatakse Eesti kohalike liikide liigirikkust maastikukujunduse ja hooldusvõtetega ning välditakse ohtlike võõrliikide levikut.

Olulisemad tegevussuunad

- Hajaasustuses uute majapidamiste planeerimisel vanade talusüdamete eelistamine.
- Elustiku kaitse ja kompenseerimise meetmete väljatöötamine ja rakendamine uutel arendusaladel ning olemasolevates parkides, haljasaladel ja aedades: kõrghaljastuse säilitamise tiheasustusaladel; kõrghaljastuse osakaalu suurendamine, mitmerindelise haljastuse arendamine, liigilist mitmekesisust soosivate haljastuslahenduste rajamine jms.
- Elanikkonna teavitamine, loodusväärtuste tutvustamine, põnevate, mänguliste, digilahendusi kasutavate õppeprogrammide arendamine.
- Matka- ja õpperadade arendamine.

1. Puhas vesi

Tartu valla veekogude seisund on paranenud tänu reoveesüsteemide rekonstrueerimisele. Elanikkond on teadlik vee tarbija ning kasutab seda säästlikult. Enamus valla põhjaveevarudest on kaitstud ning nõrga kaitsega või kaitsmata põhjaveega aladele ei planeerita põhjavett ohustada võivaid tegevusi. Tagatud on veekogudesse juhitava sadevee puhtus. Suplusvee kvaliteet vastab nõuetele. Vallas paiknevad kaevud on tehniliselt korras ning on tagatud piisav kaitsevöönd ümber kaevu. Joogivee kvaliteeti seiratakse regulaarselt. Puurkaevude rajamine, sealhulgas soojuspuuraukude rajamine toimub kontrollitult, arvestades olemasolevate joogiveekaevudega. Tartu vald on teadlik kliimamuutuste võimalikest mõjudest pinna- ja põhjavee seisundile, veekogude veeseisule, vee tarbimisele ning on planeerinud meetmeid kahjulike mõjude leevendamiseks.

Olulisemad tegevussuunad

- Elanikkonna teavitamine veevarustuse arendamise võimalustest, toetuste taotlemise võimalustest.
- Elanikkonna vee tarbimisega seotud teadlikkust tõstvate teavitusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine.
- Veekogude seisundi, sealhulgas supluskohtade vee seisundi, hindamine ja vajadusel veekogude puhastamine taimestikust ja setetest.
- Joogivee kvaliteedi hindamine ja joogivee kaevude seisundi hindamine ning parendusmeetmete rakendamine.
- Reoveesüsteemide arendamine, et reovesi ei satuks lubamatult veekogudesse.
- Koostöö naaberomavalitsustega Peipsi järve, Emajõe ja teiste mitme omavalitsuse territooriumile ulatuvate veekogude seisundi parandamiseks.

2. Puhas õhk

Tartu valla õhu puhtus on oluline kõikides piirkondades. Tartu valla kõige suurema liiklusintensiivsusega teed on ehitatud tolmuvabaks. Elamute lähedased kruusateede hooldusel kasutatakse tolmu piiravaid lahendusi. Tartu valla elanikud on teadlikud peente osakeste kahjulikust mõjust tervisele ning eelistavad transpordivahendina fossiilseid kütuseid mittetarbivaid sõidukeid. Tiheasustusaladel kasutatakse mittetahmavaid küttesüsteeme. Radooniohtlikel aladel on vastavalt hoone aluse pinnase radooniriski tasemele projekteeritud meetmed radooni rajatavasse hoonesse pääsemise takistamiseks. Uute tootmishoonete ja tootmisalade asukohtade kavandamisel analüüsitakse tolmu, lõhnade ja müra levikut elamualadele. Oluliste keskkonnamõjudega ettevõtteid ei planeerita asumitesse ning elamualasid ei planeerita olulise keskkonnamõjuga ettevõtete lähedusse. Välja kujundatakse nõutavad meetmed olemasolevate keskkonnamõjude piiramiseks või leevendamiseks.

Olulisemad tegevussuunad

- Mürahäiringut põhjustavate müraallikate ja nendest ümbritsevasse piirkonda leviva müra kohta Tartu valla mürakaardi ja müra vähendamise tegevuskavade koostamine.
- Teedelt tolmu elamualadele kandumise tõkestamise meetmete rakendamine.
- Tolmu, müra ja ebameeldivat lõhna emiteerivate ettevõtete asukoha planeerimine ja leevendusmeetmete arendamine.
- Kaitsehaljastuse arendamine häiringute leevendamiseks.
- Arendustegevuse puhul tolmu, müra, lõhnade, radooni levikuga arvestamine.

3. Tõhus jäätmehooldus

Teavitustöö ja elanike tarbimisharjumuste kujundamisega on saavutatud olukord, kus jäätmeteke on minimaalne ning tekkivad jäätmed kogutakse liigiti ja suunatakse ringlusse või taaskasutusse. Jäätmetekke vähendamisse panustavad nii ettevõtted, avalikud organisatsioonid kui ka eraisikud. Jäätmetekke vältimiseks on loodud võimalused korduskasutatavate ja kasutuseta jäänud esemete või järelejäänud toidu äraandmiseks. Peamisi kodumajapidamises tekkivaid jäätmeid saab liigiti ära anda kodu lähedal, korraldatud jäätmeveo raames. Jäätmejaamad on olemas nii vallas kui Tartu linnas. Täpsemad jäätmehoolduse eesmärgid ja tegevussuunad on kajastatud valla jäätmekavas.

Olulisemad tegevussuunad

- Korraldatud jäätmeveo arendamine, sealhulgas eraldikogutud jäätmete hõlmamine korraldatud jäätmeveoga.
- Liigiti kogutud jäätmete ringlusse suunamise arendamine.
- Tartu valla avalikke teenuseid pakkuvates hoonetes jäätmete liigiti kogumise lahenduste arendamine.
- Korraldatud jäätmeveoga hõlmamata jäätmete kogumisringide korraldamine, eterniidi ohutuks kõrvaldamiseks meetmete väljatöötamine.
- Jäätmejaamade rajamine valla piirkonnakeskustes.
- Ringmajandust toetavate teavitustegevuste, infosüsteemide ja tehnilise taristu arendamine.
- Jäätmealane teavitustegevus valla infokanalites ning valla haridusasutustes.

B KLIIMANEUTRAALNE TARTU VALD

VISIOON

Tartu vald järgib Tartu maakonna energia- ja kliimakavas 2022-2035 ning Tartu valla energia- ja kliimakavas 2022-2035 sätestatud eesmärke, et saavutada aastaks 2050 kliimaneutraalsus. Tartu valla hooneid rekonstrueeritakse ning uusi objekte rajatakse kliimaneutraalsuse eesmärki silmas pidades. Ressursisäästlikkust ja kliimaneutraalsust eeldatakse nii hoonete ehitamisel kui kasutamisel. Hoonete kütmiseks kasutatakse kliimaneutraalseid lahendusi. Oluline osa liikuvusest vallas toimub fossiilseid kütuseid kasutamata.

EESMÄRGID

1. Tartu vald on suunanäitaja kliimaneutraalsuse saavutamisel

Tartu vald vähendab aastaks 2030 CO2 emissiooni 19% võrreldes 2019. aastaga. Tartu valla kõik ettevõtted, organisatsioonid ja inimesed väärtustavad oma elukeskkonda ning annavad oma panuse kliimaeesmärkide saavutamisse

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tartu valla CO2 heitekoguse vähenemine võrreldes 2019. aastaga.	86kT CO2 ekv (2019.a andmed)	Uuemad andmed puuduvad	74,881 kT CO2 ekv (2021.a andmed, 2024a uuringust)	74,881 kT CO2 ekv (2021.a andmed, 2024a uuringust)	96,557kT (2023.a andmed[1])	-19% , ehk 70kT CO2 ekv
Keskkonnahoidlike hangete osakaal			15% (8/52)	53% (18/34)	31% (18/59)	Vähemalt 50% riigihangetest on keskkonnahoidlikud

[1] Kliimaministeeriumi koduleht: Kasvuhoonegaasid Eestis | Kliimaministeerium

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Kliimaneutraalsed ehitised

Tartu vallale kuuluvad hooned rekonstrueeritakse energiasäästlikuks (vähemalt B klass). Hoonete kütmiseks kasutatakse kliimaneutraalseid lahendusi. Hooned varustatakse päikeseenergia tootmise lahendustega. Uute avalike hoonetena planeeritakse A energiaklassi hooned, võttes eesmärgiks

muutuda energia tarbijast energia tootjaks. Lisaks hoonete kasutamisel kliimaneutraalsuse saavutamise jälgimisele pööratakse tähelepanu hoone panust kliimaeesmärkide saavutamisse kogu selle eluea jooksul, kaasa arvatud ehitusmaterjalide, ehitustööde ja võimalike lammutustööde ja jäätmekäitluse mõju valla süsiniku jalajäljele. Täpsemad meetmed ja tegevused on kajastatud Tartu valla energia- ja kliimakavas.

Olulisemad tegevussuunad

- Tartu valla kliimaeesmärkide saavutamise meetmete väljatöötamine, sellekohased uuringud ja analüüsid.
- Kõikide Tartu vallale kuuluvate hoonete rekonstrueerimine energiasäästlikuks.
- Hoonete küttesüsteemide rekonstrueerimine fossiilsete kütuste asendamiseks kliimaneutraalsetega.
- Tartu valla kaugküttekatlamajades fossiilsete kütuste asendamine kliimaneutraalsetega.
- Tartu vallale kuuluva sõidukipargi uuendamisel kliimaneutraalsete sõidukite eelistamine.
- Valla elanike ja ettevõtjate teavitamine kliimaeesmärkidest, eesmärkidega seotud meetmetest ja elanike panustamise võimalustest.

2. Keskkonnahoidlikud hanked

Tartu vald on suunanäitaja keskkonnahoiu tähtsuse teadvustamisel. Üheks käitumist suunavaks vahendiks on riigihanked. Kõikidesse Tartu valla riigihangetesse püütakse kaasata keskkonnahoiuga seotud tingimusi, mis ühelt poolt väärtustavad teostatavat ehitustööd, teenust või asja, kuid teisalt sunnib ka pakkujaid rakendama meetmeid, mis aitavad kaasa Tartu valla kliimaeesmärkide saavutamisele.

Olulisemad tegevussuunad

- Tartu valla ehitustööde, teenuste ja asjade hankimisel viiakse läbi keskkonnahoidlikke riigihankeid.
- Tartu valla toiduainete ja toitlustamisteenuse riigihangetel eelistatakse ökoloogilist, kohalikku ja puhtalt toodetud toitu.
- Võimalike partnerite teavitus ja koolitustegevused.

Strateegiline arengusuund TARGALT PLANEERITUD TARTU VALD

A LIGIPÄÄSETAV TARTU VALD

Tartu valla teedevõrgustik ja ühistranspordi süsteem soosivad säästlikke liikumisviise. Lühikeste vahemaade läbimiseks kasutatakse eelistatavalt jalgsi ja jalgrattaga liikumist, pikemad vahemaad läbitakse ühistranspordi või autoga. Tartu valla teedevõrgustik on optimaalne, sidudes omavahel kõik piirkonnakeskused mittetolmavate sõiduteedega, mis on turvalised kasutada ka jalgsi või jalgrattaga liiklemiseks. Tartu vallas on loodud jalg- ja jalgrattateede võrgustik, mis võimaldab turvaliselt liikuda oluliste sihtpunktide vahel autoliiklusest eraldi.

EESMÄRGID

1. **Tartu valla teedevõrgustik on ohutu, ligipääsetav ja sihtkohad kõikide liikumisviisidega kättesaadavad.**
   Tartu valla kodud ja liikumise sihtkohad: töökohad, kauplused, teenindusettevõtted, koolid, lasteaiad ja muud avaliku sektori asutused on ühistranspordipeatusele lähemal kui 500 meetrit. Tartu valla teedevõrgustik on optimaalne sidudes omavahel kõik piirkonnakeskused tolmuvabade sõiduteedega, mis on turvalised kasutada ka jalgsi või jalgrattaga liiklemiseks. Valla piirkondlikud keskused ja suuremad külakeskused on seotud kergliiklusteede võrgustikku võimaldades kasutada sihtpunktide külastamiseks keskkonnasäästlikke liikumisviise. Kõik ühissõidukid, ühissõidukite peatused, kergliiklusteed ja jalgtänavad on ligipääsetavad ka lapsevankri ja ratastooliga. Targalt ja meeldivalt kujundatud maastik, sh linnaruum tiheasustusaladel ning selge ja arusaadav liikluskorraldus, muudavad liikluse paremini jälgitavaks, samuti vähendavad hoolimatut suhtumist endasse ja kaasliiklejatesse. Teed ja tänavad hoitakse heas korras.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Kõvakattega Tartu valla kohalike teede osakaal kõikidest teedest (Teeregister)	16,5%	15,88%[1]	16,72%	17%	18%	kasvab
Kõvakattega tänavate osakaal kõikidest avalikus kasutuses tänavatest Tartu vallas (Teeregister	58%	57%	56,29	60,3%	60,3%	kasvab

[1] Kohalike teede nimekirja on lisandunud avalikku kasutusse võetud kruusakattega erateid ning maanteede arvestusest on tänavate arvestusse läinud hulk tänavaid Raadi-Kõrveküla piirkonnas (endine Tila küla)

2. **Kõigile kättesaadav ühistransport**
   Tartu valla ühistranspordilahendused on hästi planeeritud. Suurematest piirkonnakeskustest on võimalik otse või läbi Tartu linna jõuda kõikidesse Tartu valla keskustesse. Välja on töötatud nõudepõhine ühistranspordisüsteem, mis võimaldab soovitud sihtkohta külastada mistahes asukohast Tartu vallas. Ühistranspordivahendid on kõigile kättesaadavad ja ligipääsetavad ka lapsevankri ja ratastooliga. Raadi-Kõrveküla ja Lähte-Äksi piirkonnad on haaratud Tartu linna rattaringluse süsteemi ning Tartu valla erinevates asumites pakutakse eraettevõtete poolt kergliiklusvahendite, nt elektritõukerattaste jagamisteenust.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tartu rattaringluse kasutuskordade arv aastas. Parklast välja võetud rattaid.	14924	2022.a 13591 (Kaupmehe 7958, Kõrveküla 4160, Lähte 1228, Hanza 245)	2023.a 12442 (Kaupmehe 7822, Kõrveküla 3201, Lähte 767, Hanza 515, Huum 137)	2024.a 15177 (Kaupmehe 8496, Kõrveküla 3761, Lähte 766, Hanza 939, Huum 67)	2025a. 16487 (Kaupmehe 7910, Kõrveküla 3875, Raadi 3457, Lähte 476, Hanza 640, Huum 129	18000
Ühistranspordi peatuste arv (kohanime alusel)[1]	140	143	171	171	174	kasvab

[1] Kohanimeregister: https://kohanimeregister.ee/

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Ohutu teedevõrgu väljaarendamine

Vastavalt tegelikule (olemasolevale) või eeldatavale (planeeritavale) kasutusele kujundatakse ning hooldatakse teede- ja tänavavõrku selliselt, et on tagatud ohutu liiklemine kõikidele liikumisviisidele. Eelistatud on kergliiklust ja ühistransporti võimaldavate teede arendamine. Teedevõrgu parendamisel ja väljaehitamisel arvestatakse kliimamuutuste mõjudega ning lahendatakse sadevete ärajuhtimise süsteemid, talvise hoolduse jaoks vajalikud kujad ning soojussaarte vältimise meetmed. Teedel ja tänavatel kasutatakse haljastust, mis võimaldab jalakäijatel tuulte ja päikese eest varjuda. Tänavate kujundus vastab universaalse disaini põhimõtetele. Liikluskorraldus vastab teede ja tänavate tüüpide iseloomule ja funktsioonile. Liikluse planeerimisel lähtutakse ühtsetest põhimõtetest, et luua igal pool ühtselt tajutav kohaväärtusele vastav liikluskeskkond.

Olulisemad tegevussuunad

- Teede ja tänavate ehitamist, kasutamist ja hooldust suunava tüpoloogia väljatöötamine ja rakendamine.
- Teede ja tänavate rekonstrueerimine universaalse disaini ja kliimamuutuste mõju vähendamise põhimõtetest lähtudes.
- Teede ja tänavate hooldamine vastavalt liikumisviiside eelistusele.
- Teede ja tänavate valgustuse arendamine.
- Sadamataristu arendamine Piirissaarel ning sadamate ning lautrikohtade arendamine Emajõel, Saadjärvel ja teistel Vooremaa suurtel järvedel.
- Kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine.
- Jalakäija ja rattasõbralike aastaringselt kasutatavate kooliteede arendamine.
- Teedevõrgustiku väljaarendamiseks maade omandamine planeeringute ja ehitusprojektide koostamine ning väljaehitamine.
- Ohutu liiklemise, sealhulgas ohutu jalgrattaga liiklemise ja elektritõukerattaga liiklemise propageerimine.

2. Mugava ühistranspordivõrgu väljaarendamine

Ühistranspordi maine ja liikumissagedus on paranenud selliseks, et inimesed eelistavad ka pikemate sõitude tegemiseks ühistranspordilahendusi. Ühistranspordivahendid on puhtad, meeldivad, kiired ja keskkonnasõbralikud. Koostöös naaberomavalitsuste ja riigiga on loodud elanike vajadustele vastav ühistranspordi liinivõrk ja liikumisgraafik. Paljude Tartu valla elanike töökohta Tartu linnas on võimalik ühistranspordiga jõuda tööpäeva alguseks. Kõik õpilased jõuavad soovi korral ühistranspordiga kooli või lasteaeda. Rakendunud on nõudepõhine ühistransporditeenus, mida saab mugavalt kasutada kohtades, kus ühistranspordi regulaarliinid puuduvad. Ühistranspordivõrgustiku osaks on ka rattaringluse ja elektritõukerataste rendi süsteem, mis võimaldab ühistranspordipeatusest lihtsalt edasi liikuda valitud sihtkohta. Ühistranspordiga on haaratud võimalikult palju sihtpunkte ning liikumisajad sihtpunkti on lühikesed.

Olulisemad tegevussuunad

- Ühistranspordi liinivõrgu planeerimine ja arendamine koostöös Tartu linnaga (linnaliinid) ja Tartumaa Ühistranspordikeskusega (maakonnaliinid) ja riigiga (maakondade vahelised liinid, sh raudteetransport) koos ühistranspordi peatuste võrgustiku arendamisega ning ühistranspordivahendite arendamisega.
- Piirissaare ühistranspordilahenduste arendamine aastaringselt toimiva kasutajasõbraliku praami- ja hõljukitransporti ning maismaa ühistransporti siduva süsteemina.
- Tartu linnaliinide pikendamine Raadi-Kõrveküla-Vahi piirkonda ning liiklemissageduse suurendamine.
- Transpordi sõlmjaamade arendamine, kus paiknevad ühistranspordi sõlmpunktid, rattarendid, „pargi ja sõida“, „Pargi ja kõnni“ parklad.
- Ühissõidukite peatuste arendamine igal aastaajal ja iga ilmaga turvaliselt kasutatavateks, sh ootekodade rajamine, valgustuse ja infosüsteemide paigaldamine.

3. Turvalise parkimislahenduse arendamine

Üldjuhul lahendatakse parkimine kinnistu piires rajades keskkonnaohutud platsid, varjualused või garaažid. Tartu valla üldplaneeringuga korterelamute arendamiseks määratud aladel Raadi alevis, Kõrveküla alevikus ja Vahi alevikus eelistatakse hoonesiseseid parklaid või muid lahendusi selliselt, et tänavaruum on võimalikult autovaba. Parklate rajamisel kasutatakse soojussaarte vältimiseks haljastust ja sajuvete ärajuhtimise eesmärgil rajatakse parkla võimalusel sajuvett ära juhtivana. Mootorsõidukite üleminekuks sisepõlemismootoriga sõidukitelt elektrisõidukitele on parklates, sh eraparklates rajatud laadimistaristu. Suur osa liikumisvajadustest kaetakse ühistranspordiga, mistõttu transpordisõlmede (raudteejaamad, bussipeatused) lähedusse rajatakse parklad autodele ja jalgratastele. Koolide ja muude avaliku teenust pakkuvate objektide juurde nähakse ette turvaliste ilmastikukindlate rattaparklate rajamine.

Olulisemad tegevussuunad

- Parkimisnormatiivide ja -sobivate lahenduste väljatöötamine Tartu valla erinevates piirkondades.
- Keskkonnamuutuste leevendusmeetmete ja kliimaeesmärke toetavate meetmete (sadevete lahendused, haljastus, soojussaarte vältimine, kliimaneutraalsete sõidukite laadimistaristu) väljatöötamine ja rakendamine parklates ja teistel kõvakattega platsidel.
- Planeeringutes "automere" tüüpi parklate vältimine ning uute korterelamupiirkondade rajamisel hoonesiseste parkimislahenduste eelistamine.

- „Pargi ja sõida“ parklatega transpordisõlmede väljaehitamine.
- Jalgrattaparklate arendamine avalike objektide juures.
- Jalgrattaparklate rajamise toetamine korterelamute juurde.
- Elektrisõidukite laadimistaristu arendamine avalikes parklates.
- Veokite parkimistaristu arendamine liiklussõlmede (maanteed) ääres.

B TARGALT PLANEERITUD TEHNOVÕRGUD

Tartu valla tehnovõrkude (ühisveevärgi ja kanalisatsioonisüsteem, gaasi-, elektri-, sidevarustuse süsteemid, kaugkütte ja -jahutuse süsteem) arendamisel lähtutakse eelkõige elanike vajadustest, säästlikest ja keskkonnahoidlikest tehnilistest lahendustest. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamisel teeb Tartu vald koostööd Tartu Veevärk AS-ga Tartu linnaga ühendatud ja ühendatavate trasside osas ning läbi Emajõe Veevärk ASi teiste naaberomavalitsustega. Samal trassil kulgevad tehnovõrgud rajatakse üheaegselt, et vältida liigseid kaevetöid ja minimeerida keskkonnakahjusid. Tehnovõrkude trassid planeeritakse kompaktselt võimalikult väikesele maa-alale, et vähendada trasside ruumilist mõju haljastuse ja maapealsete ehitiste rajamisel. Tehnovõrkude ehitamine ja rekonstrueerimine planeeritakse võimaluse korral koos muu taristu, näiteks teede ehitamise ja rekonstrueerimisega. Uute õhuliinide paigaldamist tiheasustusaladele välditakse, olemasolevad õhuliinid paigutatakse võimalusel maasse. Tehnosüsteemide rekonstrueerimisel ja uute paigaldamisel välditakse muude ehitiste kahjustamist. Uute arenduspiirkondade väljaehitamisel eelistatakse ühiseid, professionaalselt hallatavaid ja hooldatavaid tehnosüsteeme (Ühisveevärk ja kanalisatsioon, kaugküte jms). Uute tehnovõrkude väljaehitamisel kasutatakse innovaatilisi, digi- ja rohepööret toetavaid lahendusi. Kõik kasutusel olevad hajaasustuspiirkonnas paiknevad lokaalsed vee ja reoveesüsteemid on rekonstrueeritud keskkonnanõuetele vastavateks. Hoolitsetakse selle eest, et kõigi osapoolte tegevuse tulemusel ei tekiks reostusohtu. Sademevee ärajuhtimisel eelistatakse sademevee kohapealset hajutamist (immutamist), võimalusel juhitakse sadevesi lahkvoolsesse kanalisatsiooni, kraavidesse või puhastatakse looduslikul teel näiteks tiikides või lodudes.

EESMÄRGID

1. **Tartu valla tehnovõrgud on kvaliteetsed, tänapäevased ning hästi hooldatud**

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Ehitisregistris registreeritud võrku ühendatud kanalisatsioonisüsteemiga hoonete osakaal	19%	16,4%	19,42%	21,2%	18,5%	suureneb
Tartu valla poolne toetus hajaasustuse programmi (HAP) toetusmeetmesse	100000 EUR/a	100000 EUR/a	100000 EUR/a	100000 EUR/a	80000 EUR/a	Ei vähene

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Kvaliteetne veevarustus

Tartu valla veevarustuse ja kanalisatsiooniga seotud taristu on tänapäevane ja hooldatud. Veeteenus on kvaliteetne ja Tartu valla ühisveevärgiga hõlmatud piirkondades kõikidele kättesaadav nii tehniliselt kui ka maksumuse poolest. Hajaasustuses paiknevad joogiveekaevud on korras, piisava tagatud veehulgaga ning piisava kujaga võimalikest reostusallikatest. Hajaasustuses paiknevad majapidamised on varustatud keskkonnaohutute reoveesüsteemidega. Ühisveevärgi vesi ja suublasse juhitava heitvee

kvaliteet vastab õigusaktides sätestatud nõuetele. Reoveekanalisatsiooni trasside asukohaks valitakse võimalikult vähe kolmandaid isikuid kahjustavad lahendused. Vallas puuduvad kasutusest väljalangenud ja nõuetekohaselt tamponeerimata puurkaevud. Hädaolukorras tagatakse elanikkonnale joogivee kättesaadavus. Kliimamuutustega kaasnevate põualainetega kohanemiseks on tagatud joogivee kättesaadavus avalikus ruumis. Elanikud on keskkonnahoidlikud ning teadlikud veesäästumeetmetest. Täpsemad ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise eesmärgid ja tegevuskava esitatakse Tartu valla Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavas.

Olulisemad tegevussuunad

- Tartu valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni (ÜVK) arendamise kava uuendamine.
- ÜVK torustike rekonstrueerimine avariide ja veekadude vähendamiseks ning võrgu töökindluse suurendamiseks.
- ÜVK laiendamine ja liitumise soodustamine ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga hõlmatud aladega piirnevatel elamualadel.
- Olemasolevate kompaktse hoonestusega alade ja uute arendusalade liitmine ÜVK-ga Vahi alevikus, Raadi alevis ja Kõrveküla alevikus.
- Ühisveevärgist tulekustutusvee tagamise lahenduste arendamine piirkondades, kus see on tehniliselt võimalik ja otstarbekas.
- Reoveekogumisalast väljaspool olevates või hajaasustusega piirkondades tänapäevaste lokaalsete reoveekäitlussüsteemide paigaldamise soodustamine.
- Hajaasustuse programmi (HAP) jätkuv toetamine joogiveevarustuse ja kanalisatsioonisüsteemide arendamiseks maapiirkondades.
- Joogivee kättesaadavuse tagamine avalikus ruumis.
- Säästva veekasutuse edendamine.

2. Tõhus sademevee ärajuhtimise taristu

Sadevesi hajutatakse või immutatakse eelistatavalt krundil või juhitakse väljaehitatud lahkvoolsesse kanalisatsioonisüsteemi. Suurte veetihedate asfaltplatside asemel eelistatakse vett läbilaskvaid lahendusi näiteks murukividega kaetud parklad jms. Sadevete ajutise kogumise reservuaaride ja liigvee ärajuhtimise süsteemi haaratakse võimalusel maaparandussüsteemi osasid ja veekogusid. Liigse sadevee ajutiseks kogumiseks ja immutamiseks rajatakse avalikku ruumi tiike, kahlamislompe ja muid ruumi sobivaid ja innovaatilisi lahendusi. Majapidamistes kogutakse ja kasutatakse sadevett tarbeveena näiteks vesiklosettides ja kastmiseks.

Olulisemad tegevussuunad

- Säästlike ja kliimakindlate sademeveesüsteemide lahenduste arendamine (nt immutamine kohapeal, sademevee ajutine kogumine, sademevee kasutamine mänguväljaku atraktsioonina või tarbeveena jms).
- Parklatest ja tänavatelt kogutava sademevee puhastussüsteemide arendamine.
- Lahkvoolse sademeveekanalisatsiooni rajamine tiheasustusaladel, kus muud lahendused ei ole otstarbekad või ei taga keskkonnahoidu.
- Ohutute jäätõrjevahendite kasutamine jääsulamisvee puhtuse tagamiseks.
- Maaparandussüsteemide hooldamine vallale kuuluvatel kinnisasjadel.

3. Energiasäästlik tänavavalgustus

Tartu vallas kasutatakse tänavavalgustuses tänapäevaseid energiasäästlikke LED valgusteid. Elektrikulu tänavate valgustamiseks on vähenenud. Kõik uued tänavad, kergliiklusteed, mänguväljakud ja avalike hoonete hoovialad varustatakse tänavavalgustusega. Teedel ja tänavatel paiknevad ülekäigurajad, bussiootekojad ja bussipeatused varustatakse spetsiaalse valgustuslahendusega. Hajaasustuses paiknevad bussipeatused varustatakse autonoomsete päikeseenergiat kasutavate valgustitega. Avaliku ruumi ilmestamiseks kasutatakse energiasäästlikke valgustuse erilahendusi. Valgusreostus on viidud miinimumini. Valla elanikud tunnevad ennast turvaliselt ka pimedal ajal vallas liikudes.

Olulisemad tegevussuunad:

- Tänavavalgustussüsteemide ühtsete tingimuste väljatöötamine.
- Energiasäästlike valgustuslahenduste kasutuselevõtmine.
- Tänavavalgustussüsteemide nutikate juhtimislahenduste arendamine.
- Bussipeatuste ja bussiootekodade autonoomse päikeseenergiat kasutava valgustuslahenduse arendamine hajaasustuses.

4. Säästlik ja toimepidev energiavarustus

Tartu valla energiavarustuse süsteemis on elektri- gaasi ja kaugküttevõrgud. Energiavõrkude arendamisega ja varustuskindluse tagamisega tegelevad vastavad eraettevõtted (Lähte aleviku soojusmajandust haldab Tartu valla valitseva mõju all olev Tartu Valla Kommunaal OÜ). Soojusenergia varustuskindluse tagamiseks ning soojatootmise summaarse keskkonnamõju vähendamiseks on kaugküttepiirkonda laiendatud Kõrveküla alevikku ning Raadi alevisse. Energiavarustus on arenenud hajutatuma, taastuvatest allikatest energiatootmise ja kõrgema varustuskindluse tagamise suunas. Tartu vallas kasutatakse laialdaselt päikeseenergiat ja biokütuseid, eelkõige biogaasi. Tartu vald on juhtiv piirkond vesinikuenergia arendamisel. Kõik Tartu valla kaugküttevõrgud on Energiatõhususe direktiivi (2012/27/EL) kohaselt tõhusad ning kasutavad baaskoormusel taastuvaid kütuseid. Kaubandus- ja ärikeskustes, büroohoonetes ning korterelamute uusarendustes on kliimamuutustega kohanemiseks võetud vastavalt vajadusele ja otstarbekusele kasutusele kaugjahutus. Täpsemad kaugküttesüsteemi arendamise eesmärgid ja tegevuskava esitatakse Tartu valla kaugküttepiirkondade soojusmajanduse arengukavades.

Olulisemad tegevussuunad:

- Tartu valla kaugküttepiirkondade soojusmajanduse arengukavade koostamine.
- Kaugküttepiirkondade laiendamine Kõrveküla alevikus ja Raadi alevis.
- Kaugküttesüsteemide rekonstrueerimine energiatõhususe saavutamiseks.
- Energiatõhususe parandamine koos taastuvenergia osakaalu suurendamisega tootmises ja tarbimises.
- Päikeseenergia kasutamise arendamine ning muude taastuvenergiaallikate kasutuselevõtu edendamine valla avalike hoonete energiavajaduse katmisel.
- Vesinikutootmise ja kasutamise arendamisele kaasaaitamine.
- Jahutussüsteemide, sh kaugjahutuse arendamine avalike teenuseid pakkuvates hoonetes.
- Jäätmete kasutamise arendamine energia tootmisel (biogaas biojäätmetest, puidujäätmete kasutamine jms).

C KVALITEETNE ELURUUM

Tartu valla elanik hoiab oma kodukohta ja räägib aktiivselt kaasa keskkonna kujundamiseks planeeringute menetlustel. Tartu valla külad ja elamurajoonid on omanäolised, rohelised, sõbraliku ja turvalise elukeskkonnaga kodukohad. Hooned on kaunid, kliimakindlad ja energiasäästlikud. Õuealad on korrastatud ja haljastatud. Elamupiirkondadesse on rajatud elanike vajadustele vastav liikumisharjumusi ja elurõõmu toetav avalik ruum.

EESMÄRGID

1. **Tartu valla elamupiirkonnad on kaunid ja kvaliteetse elukeskkonnaga.**

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Elamuarendusalade projekteerimiseks läbiviidud ideekonkursside arv	5	7	8	11[1]	19[1]	10

[1] Tartu valla geoportaal: https://gis.tartuvald.ee/portal/apps/opsdashboard/index.html#/19f3a16cc86d45dab26d4e87ec05a270

OLULISEMAD TEGEVUSSUUNAD

- Avalikkuse kaasamine planeerimisprotsessidesse, uute atraktiivsete kaasamislahenduste arendamine.
- Ideekonkursside korraldamine avaliku ruumi planeerimisel.
- Linnakeskkonna liigirikkust, elanike aktiivset tegevust soodustavate, teadmisi ja oskusi arendavate ning kliimamuutustega kohanemist toetavate lahendustega elukeskkonda rikastavate pargialade arendamine Raadi alevis (Mõisavärava park, Majoraadi park)
- Raadi alevis ja Kõrvekülas uute elamupiirkondade arendamisel ideekonkursiga projektide eelistamine.
- Info, sealhulgas toetusmeetmete info vahendamine eluruumide ja -hoonete rekonstrueerimiseks.
- Kaunite kodude, ettevõtete ja asutuste ning asumite tunnustamine, kodukaunistamise kampaaniate korraldamine.
- Kogukonnatalgute korraldamine avaliku ruumi korrastamisel, haljastamisel ja arendamisel.
- Energia- ja keskkonnasäästlike lahenduste kasutuselevõtu suunamine läbi planeeringute ja ehitusõiguse andmise protsesside.
- Pakiautomaatide võrgustiku arendamine piirkonnakeskustes.
- Tiheasustusaladel autostumise vähendamise meetmete arendamine.

Ruumiplaneerimise suunised on esitatud Tartu valla üldplaneeringus.

Strateegiline arengusuund PÕNEV TARTU VALD

EESMÄRGID

1. **Tartu valla elanik on haritud, kultuurne ja aktiivne kohaliku elu edendaja.**
   Iga Tartu valla elanik osaleb vähemalt piirkondliku kultuurielu edendamisel ning külaelu arendamisel. Igaüks teadvustab, et ta on osa kultuurist ning igaüks annab oma panuse enda, lähedaste ja külaliste heaolu tagamisse. Tartu valla elanikud ja külalised on rahul siinsete vaba aja veetmise võimalustega ning siin huvipakkuva tegevuse korraldamise võimalustega.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Tartu valla kultuurikollektiivide arv (tantsu-, laulu-, pilli- ja näitemängu kollektiivid)	22	24	21	21	21	30
Küla- ja kogukonnaühenduste arv (seltsid, MTÜd)	11	12	26	26	26	20

2. **Tartu vald on tuntud ja tunnustatud turismisihtkoht.**
   Tartu vald on tuntud turismisihtkoht nii kohalikule elanikule, kõigile eestlastele kui ka väljastpoolt Eestit pärit turistile. Kultuuritööga seotud tehniline taristu, sealhulgas kultuurimajade, spordi- ja haridusasutuste, raamatukogude, muuseumide hooned, külaplatsid, matkarajad, laululavad, pargid jms. on turvalised ning võimaldavad korraldada Tartu vallas erineva sisu ja erineva mastaapsusega üritusi. Tartu vallas toimuvad perioodiliselt rahvusvahelise tasemega spordi- või kultuurisündmused. Rally Estonia jätkab oma tegevust Tartu vallas. Eesti Rahva Muuseum, Jääaja Keskus, Tabivere Muuseum, Elistvere Loomapark ja Piirissaar on olulisel kohal iga Eesti maa ja rahva kohta infot ootava turisti programmis. Tartu valla sihtkohtade võrgustik ja sündmused vallas tagavad ööbimistega külastajate arvu pideva kasvu.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Ööbimisega sisereiside arv Tartu maakonda[1]	319000	394400	432300	557300 (2024 a. kokku)	413500	400000
Tartu valla territooriumil korraldatud üle-eestilise või rahvusvahelise tasemega tippspordi sündmuste arv aastas	8	9	9	10[2]	10[3]	Ei vähene

[1] Statistikaamet: https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__turism-ja-majutus__eesti-elanike-reisimine/TU53

[2] 2024.a - Eestimaa Talimängud, Rally Estonia, Vägilase jooks, E.Kivistiku mälestusvõistlused laskmises, A.Moksi mälestusvõistlused odaviskes, Tallinn-Tartu rattatuur, Tipust-Topini, 4. Raadi tänavajooks, Jääpurjetamise EMV, Üle Saadjärve ujumine.

[3] 2025.a toimusid: Rally Estonia, Vägilase jooks, A.Moksi mälestusvõistlused odaviskes, Tour of Estonia Tallinn-Tartu rattatuur, Tipust-Topini, 4.Raadi tänavajooks, Jääpurjetamise EMV, Üle Saadjärve ujumine, Ümber Saadjärve jooks, Ikodor Lähte maastikujooks

3. **Tartu vallas kultuurielu on elujõuline ja jätkusuutlik**
   Kultuuritöötajad Tartu vallas on motiveeritud ja väärtustatud ning nad teadvustavad oma vastutusrikast rolli kultuurielu arendamisel ja väärtuste talletamisel. Tartu valla erinevad avalikke teenuseid pakkuvad asutused (kultuurimajad, raamatukogud, spordihooned, haridusasutused, spordi ja huviharidusega seotud asutused, muuseumid) moodustavad kultuurielu edendava võrgustiku. Tartu vald on säilitanud oma ajaloolise tuntuse rahvakultuuri arendaja ja hoidjana ning omandanud tuntuse uute, tänapäevaste ja innovaatiliste kultuurisuundade kasvulavana

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Kultuurimajade arv Tartu vallas	4	4	4	4	4	suureneb
Raamatukogude arv Tartu vallas	10	10	9	9	9	Ei vähene

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. Kodulähedase kultuuri edendamine

Kogukondliku suhtlemise ja piirkondliku eripäraga arvestava kultuurielu ning vaba aja tegevuste parimateks korraldajateks on kohalikud elanikud ise. Teineteiselt inspiratsiooni ja nõuannete saamiseks toetatakse kogukondlikke toimestruktuure – seltse, MTÜsid. Külakeskustesse ja aktiivsete kogukondade keskustesse luuakse ja arendatakse tehnilist taristut nagu külaplatsid, külakeskused, infotahvlid jms. Igaühel on võimalus ellu kutsuda kohapeal ja kaugemal tuntud sündmusi. Kultuuriüritusi korraldatakse ka väikestes kohtades keskustest eemal.

Olulisemad tegevussuunad

- Kultuurivaldkonna töötajate arengu- ja motivatsiooniprogrammide arendamine ning konkurentsivõimelise töötasu tagamine.
- Kultuuritöö propageerimine ning kultuuritöötajate värbamine, et elanikkonna kasvu tingimustes oleks tagatud elanike ja kogukondade vajadustele vastav kultuuritöö.
- Kogukondadega koostöös külaväljakute arendamise toetamine.
- Olemasolevate haridusasutuste, kultuurimajade, raamatukogude, noortekeskuste baasil kogukonna- ja kultuurikeskuse arendamine ning selle eesmärgi täitmiseks vajalike investeeringute teostamine.
- Raadi alevisse ja Kõrveküla alevikku kultuuri- ja kogukonnakeskuse loomine.
- Koostöös Lähte piirkonna kogukonnaga Lähte Noortekeskusest kogukonnamaja arendamine.
- Koostöös Äksi kogukonnaga Looduskooli majast kogukonnamaja arendamine
- Kaasava eelarve arendamine.
- Piirkondade eripära esile toovate tegevuste toetamine.
- Uuenduslike tegevuste toetamine piirkondades.
- Meetmete väljatöötamine kultuuritöö igasse külla ja kanti jõudmiseks.
- Kogukonnaseltside, kohalike MTÜde ja nende koostööstruktuuride toetamine.

2. Rahvusvahelise tuntuse arendamine

Tartu valla territooriumil toimunud rahvusvahelised ja osalejate hulga poolest suured üritused, näiteks WRC maailmameistrivõistluste etapp „Rally Estonia“, Tartu rulluisumaraton, suusavõistlused Lähtel,

kontserdid Eesti Rahva Muuseumi B parklas jms. on andnud suurepärase kogemuse võimaluste ja võimete kohta Tartu vallas suurüritusi korraldada. Arvestades paiknemist ülikoolilinn Tartu läheduses, kasutatakse edukalt ära Raadi endise sõjaväelennuvälja, suurte transpordisõlmede (Tallinna, Jõgeva ja Jõhvi maanteed, raudtee) ja valla ruumiseressursi olemasolu atraktiivsete rahvusvahelise tuntusega ja suure külastajate arvuga sündmuste kohale meelitamisel ja korraldamisel.

Olulisemad tegevussuunad

- Ermi tänava, Majoraadi pargi, Mõisavärava pargi ja muude endise Raadi sõjaväelennuvälja objektide arendamine koos Eesti Rahva Muuseumi taristuga mitmesugust tegevust ja erinevaid sündmusi korraldada võimaldavaks keskkonnaks.
- Tartu linna ümbersõitude - Idaringtee ja Põhjaringtee arendamine kiireks ja mugavaks juurdepääsuks, muuhulgas Tartu linnast, Eesti sadamatest ning Tallinna ja Ülenurme lennujaamadest.
- Tartu valla tutvustamine rahvusvahelise levikuga meediakanalites.
- Tartu valla kodulehe arendamine mitmekeelseks.

3. Kultuuriliselt hariv tegevuskeskkond

Tartu vallas paikneb mitu atraktiivset ja pidevalt arenevat turismisihtkohta, mis on ühtaegu nii harivad kui meelelahutuslikud: Eesti Rahva Muuseum eesti kultuuri uurija, koguja, talletaja ja eksponeerijana, Jääaja Keskus Eesti maa ajaloo ja kliimateadlikkuse keskusena, Elistvere Loomapark Eesti elusloodu tutvustajana, Tabivere Muuseum kohaliku ajaloo eksponeerijana, Piirissaar Eesti vanausuliste ja teiste piiriäärsete väikeste kogukondade kultuuri tutvustajana. Haruldase looduskeskkonna tutvustamiseks ning ainulaadse elamuse pakkumiseks on aktiivsesse, kuid keskkonnateadlikku kasutusse võetud Emajõgi, Piirissaar, Vooremaa koos seal paiknevate suurte järvedega ja Laeva soo. Haridus- ja õppeprogrammidesse on kaasatud mitmel pool vallas tegutsevad talud ja ettevõtted, kus tutvustatakse ning võimaldatakse kogeda kohalikku kultuuri, maaelu, koduloomade pidamist, põllumajanduslikku tootmist ja metsandust.

Olulisemad tegevussuunad

- Valla kultuuriobjektide ja -sündmuste, sihtkohtade jätkuv kaardistamine ja tutvustamine valla meediakanalites.
- Virtuaalsete kultuuriradade täiendamine.
- Jääaja keskuse arendamine atraktiivselt ja aktiivselt maa kujunemist ja kliimat tutvustavaks keskkonnateadlikkuse keskuseks.
- Piirisaare loodus- ja kultuuriväärtuste arendamine ja säilitamise toetamine.
- Emajõe ja Vooremaa suurte järvede juurdepääsude kavandamine, sadamate, paadisildade, lautrikohtade arendamine, kaldaäärsete puhkekohtade arendamine.
- Õppe- ja matkaradade ning nende võrgustiku arendamine.
- Viitade, teabe- ja infotahvlite paigaldamine, infotehnoloogilisi lahendusi võimaldavate virtuaalsete infopunktide arendamine.

4. Põneva ja nauditava keskkonna arendamine

Inimeste keskkonnateadlikkus, suhtumine ruumi ja töökeskkonda on muutunud, mistõttu eelistatakse kodulähedast keskkonda vaba aja veetmiseks, hobidega tegelemiseks, aktiivseks kehaliseks tegevuseks, aga ka mitteformaalseks ja formaalseks suhtlemiseks. Atraktiivse ja funktsioneeriva ruumi loovad elukohtade lähedased pargid, spordi- ja kultuuriobjektid, mänguväljakud, kohvikud, söögikohad,

raamatukogud, kõnniteed ja matkarajad, metsad, veekogud ning muud aega aktiivselt, efektiivselt ja meeldivalt sisustada võimaldavad objektid. Tartu vallas on loodud muutustega (sealhulgas kliimamuutustega) kohanev elukeskkond, mis vastab enamuse elanike ootustele kujundades samas elanike keskkonnateadlikkust, ruumiteadlikkust ja hoolivust. Tartu valla elanikud on aktiivsed ja uuendusmeelsed, luues pidevalt uusi tooteid ja teenuseid, mis teevad ruumi põnevaks või pakuvad uurimis- ja tegutsemislusti kõikidele kasutajatele. Tartu vald on tuntud põnevate kohtade ja tegevuste poolest.

Olulisemad tegevussuunad

- Tiheasustusalade tark planeerimine.
- Elanike ja kogukondade kaasamine ideede genereerimisse, ruumiplaneerimisse ning protsesside kavandamisse.
- Piirkondlikes keskustes äri- ja teenuskeskuste arengu toetamine.
- Uute turismiteenuste (majutus- ja toitlustuskohad, koguperekeskused, mängumaad, spaad jms) soodustamine Tartu vallas.
- Ermi tänava, Majoraadi pargi, Mõisavärava pargi, Hollywoodi mäe väljaarendamine atraktiivseks, turvaliseks, mugavaks ja põnevaks tegevusruumiks.
- *Pop-up* toitlustuskohtade, etenduspaikade ja kauplemiskohtade võimaluse loomine asumite avalikus ruumis.
- Avalike randade arendamine Saadjärve ääres, Kõrvekülas ning Piirissaarel.
- Kohaliku uuendusliku turismiettevõtluse toetamine.
- Kohaliku toidukultuuri arendamine.
- Olemasolevate põnevate tegevuskohtade, turismiatraktsioonide tutvustamine valla infokanalites.
- Kohalike toodete ja teenuste esiletõstmine turismiteekondadel.

Strateegiline arengusuund KAASAV TARTU VALD

EESMÄRGID

1. Tartu vald on rahulolev, aktiivne, selge identiteediga, tulevikku vaatav ja hästi juhitud terviklik kogukond.

Tartu valla elanike ja ettevõtete kaasamiseks on välja töötatud igale sihtgrupile sobivaimad lahendused nii, et igaüks saab osaleda elu- ja tegevuskeskkonna parendamisel ning tema panust väärtustatakse. Tartu vald on selge identiteediga, eristuv ja lihtsalt äratuntav omavalitsus. Vallaelanike püüdlusi toetavad ning probleeme lahendavad igapäevaselt pädevad vallavalitsuse ametnikud, kes teevad oma tööd südamega.

Mõõdikud	Algtase 2021	2023	2024	2025	2026	Sihttase 2030
Kaasava eelarve summa aastas	30000 EUR	30000 2022 aastal	60000 2023a	60000 2024a	60000	suureneb
Kogukondi kaasavate otsustuslahenduste arv VOLISes aastas	3 (2021 aastal)	5 (2022 aastal)	3 (2023 aastal)	3 (2024 aastal)	2 (2025. aastal)	suureneb

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS

1. **Kaasamislahenduste arendamine**

Tartu vallas arendatakse digitaalseid ja otsest suhtlust eeldavaid elanike kaasamise lahendusi selliselt, et igaüks saaks osaleda valla elu parendamisel. Välja töötatakse tagasisidet võimaldavad lahendused, mis on lihtsalt kättesaadavad ja mida on lihtne kasutada. Panustatakse kogukonnajuhtide ja kohalike sädeinimeste leidmisse ja nende võimestamisse.

Olulisemad tegevussuunad

- Kaasamise juhise koostamine.
- Tartu valla asjaajamise läbipaistvuse tagamine.
- Kogukondade võrgustamisele ja koostööle kaasaaitamine, informatsiooni vahendamine, Tartu valla infokanalite kogukondadele kasutada andmine.
- Kohalike sädeinimeste kujunemiseks tingimuste loomine (informeerimine, tunnustamine, toetusmeetmete arendamine jms).
- Ideekorjete arendamine ja rakendamine planeerimise protsessides ja muude otsuste kavandamisel.
- Tartu valla geoinfosüsteemi ja geoportaali interaktiivsete kaasamislahenduste arendamine.
- Kiire internetiühenduse tagamisele kaasaaitamine, selleks aktiivne osalemine vastavate tegevuskavade ja toetusmeetmete väljatöötamisel.
- Tartu valla aktiivseid inimesi koondava tegevusgrupi (ULG) loomine ning rakendamine valla arengu oluliste küsimuste lahendamiseks.
- Väärikate kogu ja Noortevolikogu töö arendamine noorte ja eakate kaasamiseks vallaelus aktiivselt osalemiseks.
- Külavanemate ja kogukonnajuhtide koolitamine infovahetuse ja kaasamise võtmeisikuteks piirkondades.

- Vallaelanike ja sihtgruppide kaasamine valla arengudokumentide koostamisele juba dokumendi koostamise algfaasis.
- Kogukondade innustamine ja nõustamine kogukonna oma arengudokumentide ja tegevuskavade koostamisel.
- Kogukondade kaasamine hankemenetlustesse näiteks mänguväljakute jms hangetel.
- Kaasava eelarve arendamine ja kaasava eelarve summa suurendamine.
- Kaasava eelarve raames rajatud ja kogukonna panusega rajatud objektide tähistamine ja tutvustamine valla infokanalites.
- Tänusündmuse korraldamine Tartu valla arengusse panustanud isikute ja organisatsioonide tunnustamiseks.

2. Tartu valla identiteedi arendamine

Tartu vallal on olemas oma sümboolika, identiteeti kandvad visuaalid ja narratiivid. Valla teavitused on lihtsalt leitavad ja selged. Vald on selgelt äratuntav igal pool. Tartu valla esindajad on selgesti vallaga seotavad ja vallaelanikud ja ettevõtted kasutavad uhkusega valla sümboolikat.

Olulisemad tegevussuunad

- Valla logo, muu visuaalse ja tekstilise identiteedi lahenduste loomine ja arendamine.
- Valla visuaalse identiteedi kasutamine valla meenetel, sündmustel, valda esindavate sportlaste riietusel.
- Tartu valla vapi ja logo kasutamine teabematerjalidel, sealhulgas ehitustööde infotahvlitel, valla osalusega projektide infotahvlitel, valla kuulutustel üleriigilise levikuga ajalehtedes.
- Ühtse kujundusega siltide ja viitade süsteemi loomine.
- Tartu valla arengueesmärke toetavate tunnustuste väljatöötamine.
- Kõigile kättesaadava Tartu valla identiteeti toetava pildipanga loomine.
- Tartu valla identiteedi osaks olevaid objekte tutvustavate virtuaalsete kultuuriradade arendamine.

3. Valla ametnikkonna arendamine.

Tartu Vallavalitsuses töötavad motiveeritud, professionaalsete teadmiste ja oskustega spetsialistid, kes lahendavad probleeme kiiresti ja tulemuslikult. Vallavalitsus toimib tõrgeteta ning on kõigile kättesaadav. Vallavalitsus käib ajaga kaasas arendades pidevalt nii töötajate teadmisi ja oskusi kui tehnilisi vahendeid. Uusi kogemusi omandatakse nii naaberomavalitsustega kui väliskolleegidega aktiivset koostööd tehes.

Olulisemad tegevussuunad

- Valla ametnike ja teenistujate täiendkoolituste võimaldamine ja Tartu vallas kohapeal korraldamine, õppereiside korraldamine.
- Ülemaakonnaliste, üleriigiliste ja rahvusvaheliste valdkondlike ametnike võrgustikega seotud projektide toetamine kogemuste vahetuse ja koostöö korraldamiseks.
- Konkurentsivõimelise töötasu tagamine.
- Meeskonnaürituste ja meeskonnakoolituste korraldamine.
- Paberivaba kontori arendamine.
- Vallavalitsuse tööruumide ja töövahendite ajakohasena hoidmine.
- Paindliku töökeskkonna, sh kaugtöövõimaluste, virtuaalsete koosolekute jms. loomine.
- Sportimisvõimaluste loomine ja aktiivse kehalise tegevuse soodustamine.
- Piiriüleste koostööprojektide algatamine ja projektides osalemine.

Piirissaar

Püsiasustusega väikesaarte seaduse kohaselt kavandab saarelise osaga kohaliku omavalitsuse üksus seaduses välja toodud eesmärkide saavutamiseks kohaliku omavalitsuse üksuse arengukavas, milles nähakse ette väikesaare või väikesaarte kohta eraldi hetkeolukorra analüüs, strateegilised eesmärgid ja tegevused nende saavutamiseks. Püsiasustusega väikesaarte seadus on sätestanud riigi ja kohaliku omavalitsuse eesmärgid väikesaare haldamisel:

1) püsiasustuse taastamine, säilitamine ja arengusuutlikkuse toetamine;
2) omavalitsusliku suutlikkuse toetamine ja osalusdemokraatia suurendamine;
3) püsielanikele töökohtade ja toimetulekuvõimaluste loomine ning ettevõtluse toetamine;
4) esmatähtsate avalike teenuste (politsei- ja päästeasutused, joogivesi, post- ja elektronside, elektrivarustus, transpordiühendus, alus-, põhi- ja keskharidus, sotsiaalabi) kättesaadavuse tagamine;
5) saarte elulaadi omapära ja rahvakultuuri järjepidevuse säilitamine;
6) väikesaartele iseloomuliku maastikuilme ja looduskeskkonna säilitamine ja kaitsmine;
7) püsielanike tegevuse ja huvide sidumine territoriaalmere ja riigipiiri kaitse ning keskkonnahoiu riiklike vajadustega.

Nimetatud eesmärkide saavutamist toetavad kõik Tartu valla arengukavas sõnastatud eesmärgid ning nende saavutamiseks vajalikud tegevused on kajastatud arengukava arengusuundade tegevusprogrammides.

TEGEVUSPROGRAMMID EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS

Lisaks Tartu valla arengukava strateegiliste arengusuundade tegevusprogrammides kirjeldatud üldistele ja Piirissaarega otseselt seotud arendustegevustele on Piirisaare spetsiifilised tegevusprogrammid:

- Kohaspetsiifiliste ja traditsiooniliste tegevuste (sealhulgas kalapüük, sibulakasvatus) arendamine Piirissaarel.
- Töökohti loovate asutuste ja ettevõtete loomise soodustamine Piirissaarele.
- Piirissaare loodusväärtuste ja loodusväärtuslike alade säilimiseks ning esiletoomiseks (sealhulgas maastikuhooldus, roostiku eemaldamine, vaadete avamine, ulukihooldus jms) vajalike tegevuste arendamine.
- Ajalooliste lautrikohtade puhastamine ja muude Peipsi järvele juurdepääsu tagavate meetmete arendamine.
- Ühistranspordi arendamine bussitranspordiga Laaksaare sadamasse ning veetranspordiga Piirissaarele.
- Piirissaare veeteede arendamine, sealhulgas veeteede turvalisust tõstvate lahenduste paigaldamine.
- Avalike teenustega seotud taristu (veevärk, jäätmemajandus, teed) arendamine Piirissaarel.
- Muinsuskaitseliste ja miljööväärtuslike alade ja objektide arendamine (kalmistute väravad, kirikud jms).